

การศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง
สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1

A study of community's needs for participation in the administration of
secondary schools in Ratanakosin 1 school cluster under Jurisdiction of
General Education Department , Ministry of Education , Thailand.

วิทยานิพนธ์
ของ
นายนาวิ ยิ่งยิน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา

พ.ศ. 2544

ISBN : 974-373-110-5

ลิขสิทธิ์เป็นของสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จฯ

วัน เดือน ปี 12 ค.ศ. 2545

เลขที่ 175518 ★

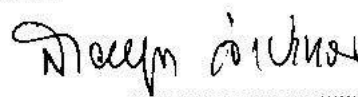
เลขที่ 373.119
น.ค.ศ. 2544
8.1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1
โดย นายนาวี ยิ่งยืน
สาขาวิชา การบริหารการศึกษา
ประธานกรรมการ ดร. สรายุทธ์ เศรษฐขจร
กรรมการ ดร. สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์
กรรมการ ดร. พรรณี เกษกมล

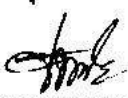
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

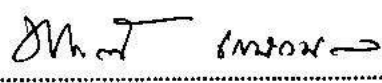

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ นันทา วิฑูฒิคักดิ์)

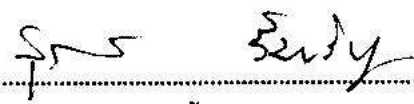
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

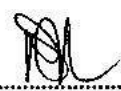

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. สายหยุด จำปาทอง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร. สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร. พรรณี เกษกมล)

..... กรรมการ
(ผศ. สุกรณ์ ลัมบริบูรณ์)

..... กรรมการและเลขานุการ
(ผศ. สมชาย พรหมสุวรรณ)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ ดร.สราวุธ เศรษฐจร ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร. สมศักดิ์ ตลประสิทธิ์ และ ดร. พรรณี เกษกมล กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจแบบสอบถาม ปรับปรุงแก้ไข จนสมบูรณ์ และให้คำแนะนำในการทำวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างดี

ขอขอบคุณ เพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ จากโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 โรงเรียนวัดพุทธบูชา และโรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยพร้อมทั้งให้กำลังใจ สนับสนุนให้ผลงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จเป็นอย่างดี

ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ คุณพ่อ คุณแม่ ครู-อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

นายนาวิ ยั่งยืน

นายนาวิ ยั่งยืน (2544)...การศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหาร
 จัดการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง
 สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ :
 บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
 คณะกรรมการควบคุม ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร
 ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์
 ดร.พรรณี เกษกมล

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหาร
 จัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1
 โดยศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้าน
 การบริหารทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนชุมชนผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนองค์กรภาค
 รัฐ ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนสถานประกอบการ ผู้แทนสถาบันศาสนา ตัวแทนครู ผู้แทน
 สถาบันสังคมอื่น ๆ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 495 คน เครื่องมือที่ใช้ใน
 การวิจัยได้แก่ แบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ
 ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ แบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราประมาณค่า
 และแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตร
 ฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง
 สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน คือ
 ด้านวิชาการ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ ตามลำดับ และ
 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้แทนชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาอยู่ใน
 ระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป และ ด้าน
 งบประมาณ ตามลำดับ ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการมีส่วนร่วมบริหาร
 จัดการศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ด้านวิชาการ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงาน
 บุคคล และด้านงบประมาณ ตามลำดับ

Narvee Yungyuen . A study of community's needs for participation in the administration of secondary schools in Ratanakosin 1 school cluster under Jurisdiction of General Education Department , Ministry of Education , Thailand.

Advisor Committee : Dr. Sarayut Sethakhajorn

Dr. Somsak Donprasit

Dr. Pannee Katekamon

The purpose of this research was to study community's needs for participation in the administration of secondary schools in Ratanakosin 1 school cluster in four areas: academic affairs, budgeting, personnel, and business affairs.

The population used for the research consisted of students' parents, personnel of local public sectors, personnel of the local private sectors, local community people, and members of the local general education committee. Questionnaire sampling was used and the total number of sample was 495. Questionnaire was utilized to gather data which were analyzed by means of percentage, mean and standard deviation.

Results of the research were as follows.

1. The community as a whole expressed their needs for participation in the school administration at high level in all four areas : academic affairs, budgeting, personnel and business affairs.

2. Both the representatives of local community organizations and the school boards also showed their needs to participate in school administration at high level in all four areas.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญเรื่อง.....	ฉ - ช
สารบัญตาราง.....	ซ

บทที่

1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์.....	4
ข้อดกลงเบื้องต้น	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	7
การบริหารแบบมีส่วนร่วม.....	15
การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน SBM.....	20
การบริหารโดยคณะกรรมการหรือการบริหารโดยองค์คณะบุคคล.....	28
เกณฑ์ประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา.....	30
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	32
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน.....	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
3. วิธีดำเนินการวิจัย	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการของชุมชน.....	50
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะของชุมชน.....	61
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	65
สรุปผลการวิจัย.....	67
อภิปรายผลการวิจัย	70
ข้อเสนอแนะ.....	74
บรรณานุกรม	76
ภาคผนวก ก.....	81
ภาคผนวก ข	89
ประวัติผู้วิจัย.....	91

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	47
ตารางที่ 2	แสดงวุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	47
ตารางที่ 3	แสดงอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม	48
ตารางที่ 4	แสดงรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม	49
ตารางที่ 5	แสดงความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1	50
ตารางที่ 6	แสดงความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ด้านวิชาการ.....	51
ตารางที่ 7	แสดงความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ด้านงบประมาณ.....	53
ตารางที่ 8	แสดงความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ด้านการบริหารงานบุคคล.....	55
ตารางที่ 9	แสดงความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ด้านการบริหารทั่วไป	58
ตารางที่ 10	แสดงผลการประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชนโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1	61-63

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้เกิดประโยชน์สุขอันยั่งยืนของมนุษย์ และเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นการพัฒนามนุษย์ให้เป็นไปในลักษณะที่พึงปรารถนา ของสังคมทั้งด้านจิตใจ สังคม สติปัญญา สุขภาพพลานามัยและการประกอบอาชีพ ดังความหมาย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสาน ทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิด จากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) มีแนวคิด ปรัชญาหลัก คือ การพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและเศรษฐกิจพอ เพียง โดยเน้นการสร้าง “ค่านิยม” ร่วมที่ดี เพื่อพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพยึดหลัก ความสมดุล พอดีและพึ่งตนเองได้โดยสร้างคนดี คนเก่งที่มีความ รับผิดชอบถึงพร้อมด้วยคุณธรรม ครอบครัวยึดความอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ จะต้องสร้างโอกาสและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้คนไทยทุกคน คิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและสังคมที่ยั่งยืนพอเพียง และเอื้ออาทรต่อกัน ที่มี การดำรงไว้ซึ่งคุณค่าเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยที่เกื้อกูลและพึ่งพากันรักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว ครอบครัวยึดความอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง อาจกล่าวได้ว่าภารกิจหลักของการศึกษาปัจจุบัน คือ การพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพให้แก่สังคม จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาให้ทันสภาพการณ์ ของโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ด้วยความหมายที่ว่า การปฏิรูปการศึกษา คือ การสร้างประชากร ที่มีคุณภาพให้กับประเทศ (สุรัฐ ศิลปอนันต์, 2540 : คำนำ)

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศมีเป้าหมาย เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43) และให้จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่ง ชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (มาตรา 81) เป็นที่มาของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม

พ.ศ. 2542 ซึ่งถือว่าเป็น ยุทธศาสตร์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก 6 ประการ ได้แก่ มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและประกันคุณภาพการศึกษา มีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู ศึกษานิเทศก์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม หลักการดังกล่าว มีรายละเอียดที่นำไปสู่การปฏิบัติอธิบายไว้ในหมวดอื่น ๆ ซึ่งครอบคลุมหมวดต่าง ๆ ทุกหมวด

โดยเฉพาะหมวดที่ 5 กล่าวถึง เรื่องการบริหารและการจัดการศึกษาที่เป็นการปฏิรูประบบและโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาใหม่ให้เกิดความเป็นเอกภาพและมีคุณภาพในการบริหารและการจัดการศึกษาได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (มาตรา 39) หมายความว่า ทั้งเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจะมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของตนเองมากขึ้นตามที่กฎหมายกำหนดโดยเฉพาะสถานศึกษาจะมีอำนาจและความรับผิดชอบที่ค่อนข้างเบ็ดเสร็จตามแนวความคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management : SBM) ด้วยความเชื่อที่ว่า การตัดสินใจที่ดีที่สุดน่าจะเกิดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุดซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาของแต่ละสถานศึกษา ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา (มาตรา 40)

เพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนานักเรียนและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องให้โรงเรียนและทุกฝ่ายในชุมชนต้องร่วมมือกันสนับสนุนทรัพยากรทั้งบุคคลและงบประมาณ (สัมพันธ์ อุปลา 2541 : 1) โดยเฉพาะในระยะที่ผ่านมาทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาของไทยมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับการลงทุนทางการศึกษาของประเทศที่กำลังพัฒนาในระดับเดียวกัน กล่าวได้ว่า ทรัพยากรทางการศึกษาของไทยจำกัดอยู่แต่เงินงบประมาณ ภาวะการพึ่งพารัฐสูง เอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมและสนับสนุนการศึกษาน้อย และรวมถึงการจัดการที่มีประสิทธิภาพความสามารถในการดึงและระดมสรรพกำลังในสังคมเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม เกื้อหนุนการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. 2541 : 5 – 8)

ด้วยเหตุนี้แนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้ได้ผลและเอื้อต่อการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในอนาคตจึงจำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากทุกส่วนของสังคมตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันต่าง ๆ เข้าร่วมบริหารจัดการศึกษา ดังนั้น โรงเรียนมัธยมศึกษาจึงต้องเป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นโรงเรียนของชุมชนโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มาใช้

บริการของโรงเรียน ให้ความรู้และช่วยสังคมทุกวิถีทางโดยชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ รับผิดชอบและรับรู้สภาพปัญหาด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน

โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมประเภทหนึ่ง จำเป็นที่จะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้นำเอาศักยภาพของคนในชุมชนมามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพราะโรงเรียนเข้าใจว่า ภารกิจหลักการจัดการศึกษาเป็นของโรงเรียนเท่านั้น โรงเรียนบริหารงานโดยมีทรัพยากรการบริหารอย่างจำกัด โรงเรียนและองค์กรท้องถิ่น ชุมชน ยังไม่ได้ร่วมมือกันในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง รวมทั้งยังไม่เกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน

จากสภาพและปัญหาของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียนดังกล่าว ทำให้เกิดความจำเป็นที่โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทในการจัดการศึกษาโดยเน้นการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้นเห็นว่า แนวทางที่ควรพิจารณา คือ ให้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการมองโรงเรียนว่าเป็นของราชการให้เป็นโรงเรียนของชุมชนอย่างแท้จริง เมื่อมีปัญหาก็ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้และตัดสินใจในเรื่องการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มากขึ้นเพื่อที่โรงเรียนจะได้ดำเนินการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเสริมสร้างคุณภาพของประชากรในชุมชนนั้น ๆ (อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงศ์ 2540 : 31 - 32)

มาตรา 40 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเน้นการมีส่วนร่วมบริหารงาน (Participation Management) ของชุมชนและโรงเรียนในการบริหารจัดการศึกษาโดยให้โรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาพื้นฐานซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ทั้งนี้ การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ควรยึดหลัก การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (มาตรา 9 ข้อ (6) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) ร่วมกันวางแผนการบริหารและการแก้ไขปัญหาของโรงเรียน โดยรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะของชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญตามแนวทางปฏิรูประบบและโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาโดยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชน สร้าง โรงเรียนให้เป็นที่พึ่งของชุมชนเพื่อช่วยกันจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพเปลี่ยนแปลงของสังคมตรงกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น เพราะการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้ การจัดการศึกษาจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามหลัก

สูตรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริงนั้น ขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน เป็นสำคัญโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 จำนวน 5 โรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปวางแผนทางและดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงแก่ ผู้เรียนและเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย สนองนโยบายปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของคนเพื่อการพัฒนา ประเทศที่ยั่งยืนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 โดยศึกษา ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และ ด้านการบริหารทั่วไป

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ตัวแทนชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนองค์กรภาครัฐ ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนสถานประกอบการ สถาบันศาสนา ผู้แทนครู ผู้แทนสถาบันสังคมอื่น ๆ

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ บุคคลซึ่งกรมสามัญศึกษาแต่งตั้งขึ้นตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1

นิยามศัพท์

1. ชุมชน หมายถึง บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตาม นัยมาตรา 29 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา

สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ในพื้นที่บริการ จำนวน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนเบญจมราชูทิศในพระบรมราชูปถัมภ์ โรงเรียนวัดราชบพิธ โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์ และโรงเรียนวัดสังเวช ประกอบด้วย

1.1 ตัวแทนชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนองค์กรภาครัฐ ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนสถานประกอบการ ผู้แทนสถาบันศาสนา ผู้แทนครู และผู้แทนสถาบันสังคมอื่น ๆ

1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากบุคคลต่อไปนี้ คือ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง

2. ความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียน หมายถึง ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชนโดยอาศัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ที่กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และ ด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามความต้องการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. การบริหารจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารการศึกษาที่มุ่งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพภายใต้ของกฎหมายที่กำหนดโดยมีการกระจายอำนาจ การตัดสินใจที่พัฒนา นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ของสถานศึกษาและร่วมมือดำเนินการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและการบริหารทั่วไป โดยบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย มุ่งเน้น ผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ภายใต้การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3.1 ด้านวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

3.2 ด้านงบประมาณ หมายถึง กระบวนการบริหารงานธุรการ การเงินและการพัสดุ เพื่อสนับสนุนการบริหารงานของโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของโรงเรียน

3.3 ด้านการบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการบริหารทรัพยากรเพื่อใช้คนให้เหมาะสมกับงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกันตั้งแต่การวางแผน นโยบาย การกำหนดความต้องการด้านบุคลากร การสรรหา การเลือกสรร การพัฒนา บำรุงรักษา การประเมินผลการปฏิบัติงานและการพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษา

3.4 ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการในขอบข่ายการวางแผนปฏิบัติการของโรงเรียน การจัดองค์กรบริหารโรงเรียน การจัดระบบสารสนเทศ การสื่อสาร โทรมมนาคมและการประชาสัมพันธ์ การประเมินผลการบริหารทั่วไป

3.5 โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ในพระบรมราชูปถัมภ์ โรงเรียนวัดราชบพิธ โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์ โรงเรียนวัดสังเวช

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยถือว่าคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามและข้อเสนอแนะของชุมชนเป็นคำตอบที่เชื่อถือได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 เพื่อนำไปพิจารณากำหนดนโยบายและวางแผนการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนโดยตรง
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชนที่ได้สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานโรงเรียน
3. ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยด้านการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยเพื่อสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ผู้วิจัยขอเสนอ ตามลำดับ ดังนี้

1. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม
3. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
4. การบริหารโดยคณะกรรมการหรือการบริหารโดยองค์คณะบุคคล
5. เกณฑ์ประเมินมาตรฐานโรงเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2523 : 19) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการบริหาร หมายถึง การจัดระบบที่เอื้อให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปโดยมีวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการประสานความพยายามของคนเพื่อผลสัมฤทธิ์ของงานตามเป้าหมายที่วางไว้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 3-4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารคือ บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือกลุ่มบุคคล ร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ด้วยการประสานสัมพันธ์ มีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ มีการใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน และกล่าวถึงการบริหารโรงเรียนว่าเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มีต่านิยมตรงกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมที่มีบุคคล อาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 6) ให้ความเห็นว่าการบริหารคือ การใช้ศาสตร์ และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหาร มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร และคณะ (2523 : 3) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลร่วมมือกันดำเนินการบริหารการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

นิพนธ์ กีนาวงศ์ (2533 : 12) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนเป็นกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลซึ่งเรียกว่าผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารการศึกษาระดับมัธยมแก่สมาชิกในสังคม การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปตามระบบที่สังคมกำหนดไว้

ในการบริหารงานจะต้องมีผู้นำของหน่วยงานเป็นผู้ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ คน เงิน สิ่งของ วัสดุและเทคนิควิธีการดำเนินงาน รวมทั้งใช้เวลาในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ จานงค์ แจ่มจันทรวงศ์ และคณะ (2543 : 146) กล่าวว่า กระบวนการบริหารโรงเรียนในประเทศไทยนิยมใช้วิธีการของกูลิคและเออร์วิก (Luther H. Gulick and Lyndall F. Urwick) ที่เรียกว่า กระบวนการ POSDCORB มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) คือ การใช้ความรู้ทางวิทยาการและวิจารณ์ญาณ วิจัย เหตุการณ์ในอนาคต เพื่อให้แผนการต่าง ๆ ของโรงเรียนดำเนินไปอย่างสอดคล้องและมีเหตุผล
2. การจัดองค์กร (Organizing) คือ การจัดส่วนของโรงเรียนให้เหมาะสมกับการทำงานของโรงเรียน
3. การจัดบุคลากร (Staffing) คือ การจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ
4. การสั่งการ (Directing) คือ การวินิจฉัยสั่งการ ใช้หลักการตัดสินใจที่อาศัยข้อมูล ควบคุมและการนิเทศงานให้ตรงตามวัตถุประสงค์
5. การประสานงาน (Co - ordinating) คือ การวางหลักการและวิธีการปฏิบัติงานในแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกันให้ดำเนินงานด้วยความราบรื่น
6. การรายงาน (Reporting) คือ การรายงานผลงานที่ได้ปฏิบัติในองค์กรและการประชาสัมพันธ์ให้ข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง
7. งบประมาณ (Budgeting) คือ การใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการกำหนดแผนงานหลักสำคัญของการบริหารโรงเรียน คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้บังเกิดผลสูงสุด

ผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารงานดี คือ ผู้ที่ใช้ทรัพยากรไม่มากแต่ได้ผลงานสูง คือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามความคาดหวังของสังคม

ระบบการบริหารงาน

การบริหารโรงเรียนที่ทำให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารในภาพรวม มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

1. ส่วนนำเข้า (Input) คือ ทรัพยากรที่ใช้ในการบริหาร ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ คือ

1.1 คน ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน นักการภารโรงและนักเรียน ทรัพยากรคนเหล่านี้จะเป็นทรัพยากรสำคัญที่จะเป็นผู้ช่วยทำให้เกิดผลของการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน

1.2 เงิน ได้แก่ เงินที่ใช้จ่ายในการดำเนินงานของโรงเรียน เช่น เงิน งบประมาณ เงินบำรุงการศึกษา หรือ เงินรายได้อื่น ๆ ของโรงเรียน

1.3 เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนรวมทั้งครุภัณฑ์ เช่น ตู้ โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ และอาคารสถานที่ต่าง ๆ

1.4 เทคนิควิธีในการจัดการ ได้แก่ เทคนิคในการดำเนินการที่นำมาใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียน รวมทั้งกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานในโรงเรียน

1.5 เวลา ได้แก่ เวลาที่กำหนดไว้สำหรับดำเนินการของโรงเรียน เวลานั้นเป็นทรัพยากรที่กำหนดไว้เพื่อให้ผู้บริหารได้พิจารณาการใช้เวลาให้เหมาะสมและทำงานให้ได้ผลที่ดีที่สุดในเวลาที่มีอยู่

2. กระบวนการ (Process) คือ การดำเนินการบริหารโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การวางแผน ได้แก่ การจัดระบบแผนงานของโรงเรียน การจัดวางแผนทั้งแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการของโรงเรียน การจัดสรรงบประมาณตามแผนและโครงการ การประสานแผนการทำปฏิทินปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินติดตาม โครงการและแผนงาน

2.2 การจัดองค์กร ได้แก่ การจัดแบ่งงานภายในโรงเรียน การจัดฝ่ายและงานเพื่อรับผิดชอบงานต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดขอบข่ายหน้าที่หรือขอบข่ายงานของหน่วยงาน

2.3 การจัดบุคคล ได้แก่ การทำให้บุคลากรในโรงเรียนนั้นปฏิบัติงานให้ได้ผลงานอย่างเต็มที่ โดยวางแผนกำลังคน จัดคนเข้าสู่งาน การดูแลควบคุม ให้ขวัญกำลังใจและการพัฒนาบุคคล

2.4 การอำนวยการ ได้แก่ การวินิจฉัยสั่งการให้คนปฏิบัติงาน การจูงใจ การประสานงานให้เกิดการปฏิบัติที่มีระบบ มีแบบแผนราบรื่นและได้ผลงานดี ทั้งนี้ รวมทั้งระบบสั่งการ การประชุม ประสานงานต่าง ๆ ด้วย

2.5 การควบคุมงาน ได้แก่ การติดตามประเมินงานรวมทั้งการแก้ไข ปรับปรุงงานที่ดำเนินไปแล้วเพื่อให้การปฏิบัติงานเรียบร้อยมีผลดีและช่วยให้การทำงานมีความต่อเนื่องต่อไป

3. ผลผลิต (Out put) เป็นผลจากการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารแล้วจะได้ผลในเรื่องต่าง ๆ คือ

3.1 ผลผลิตภาพ คือ ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น ปริมาณนักเรียนที่เข้าเรียนได้ตามเป้าหมายเพียงใด คุณภาพทางการศึกษาที่เกิดขึ้นที่ตัวนักเรียนเป็นไปตามหลักสูตรและความต้องการของสังคม

3.2 ความพึงพอใจ คือ ผลการดำเนินงานที่ได้เน้นบุคลากรในโรงเรียนพอใจนักเรียน ผู้ปกครองพอใจ คนมีขวัญกำลังใจ

3.3 ความเจริญก้าวหน้า คือ ผลในภาพรวมที่โรงเรียนมีความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ มีชื่อเสียงเป็นที่ต้องการของประชาชน

ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้บริหารควรคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่นักเรียนและชุมชน

ข้อกำหนดแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชน จากข้อกำหนดดังกล่าว นักวิชาการให้ความหมายของการบริหารงานและกำหนดขอบข่ายการบริหารงานแต่ละด้านไว้ ดังนี้ (อาคม จันทสูตร 2537 : 2 - 28)

1. การบริหารด้านวิชาการ เป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการจัดการศึกษา เป็นภารกิจที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยมีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1.1 การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

1.1.1 แผนการปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ งานเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร งานการจัดปฏิทินการศึกษา งานเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามภาระหน้าที่ และงานการจัดขั้นตอนและจัดเวลาในการทำงาน

1.1.2 การจัดทำโครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามกรอบและทิศทางของหลักสูตร

1.1.3 แผนการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้าและยึดโครงการสอนเป็นหลัก

1.2. การจัดดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่

1.2.1 การจัดตารางสอนซึ่งถือเป็นการกำหนดวิชา เวลา ครูผู้สอน สถานที่ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

1.2.2 การจัดชั้นเรียน รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนการใช้สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเรียนการสอน

1.2.3 การจัดครูเข้าสอนโดยพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากร รวมทั้งเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

1.2.4 การจัดแบบเรียน ใช้แบบเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด นอกจากนั้นครูอาจใช้หนังสือประกอบหรือเอกสารที่ครูเตรียมเอง

1.2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ทันวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคมในด้านต่าง ๆ

1.2.6 การฝึกงาน เป็นการให้ผู้เรียนได้ทดลองเอาทฤษฎีความรู้ที่ได้เรียนมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงและให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชานั้น ๆ

1.3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การส่งเสริมการจัดหลักสูตรการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่

1.3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสื่อที่เอื้อต่อการเรียนของผู้เรียน เน้นเครื่องมือ กิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

1.3.2 การจัดห้องสมุดเป็นแหล่งวิทยาการ เป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ค้นคว้าเพิ่มเติม

1.3.3 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการเรียนการสอน

1.4 การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

การบริหารงานวิชาการ นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนมัธยมศึกษาในการปรับปรุงคุณภาพและพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรวางแผนการบริหารและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนจึงจะกล่าวได้ว่าโรงเรียนมัศึกษานั้น ๆ เป็นโรงเรียนในยุคปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง

2. การบริหารด้านงบประมาณ เป็นการบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ ที่ปฏิบัติอยู่ในสถานศึกษา โดยยึดกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ เกณฑ์เงื่อนไข ที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนต้องทำความเข้าใจ รับผิดชอบของงาน ภาระสำคัญของผู้บริหาร คือ การตรวจสอบ การปฏิบัติงาน รวมถึงการควบคุม กำกับติดตาม ตามกำหนดเวลา จึงเป็นหน้าที่สำคัญที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สำคัญ มีดังนี้

2.1 การบริหารงานธุรการ เป็นงานที่ประสานและสนับสนุนงานอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีขอบข่าย 4 งาน ได้แก่

2.1.1 งานสารบรรณ เป็นงานที่เกี่ยวกับเอกสารหรือหนังสือราชการ เริ่มตั้งแต่การจัดทำ การรับ การส่ง การเก็บรักษา การยืม จนถึงการทำลาย

2.1.2 งานทะเบียนและรายงานเป็นงานเกี่ยวกับการบันทึก หลักฐาน ข้อมูล สถิติของสถานศึกษา รวมถึงการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน บุคลากร และโรงเรียน

2.1.3 งานรักษาความปลอดภัยสถานที่ราชการ เป็นงานเกี่ยวกับวิธีการและการดำเนินงานในด้านความปลอดภัยของสถานที่ราชการ เอกสาร และวัสดุอุปกรณ์ให้พ้นจากอุบัติเหตุและอื่น ๆ

2.1.4 งานประชาสัมพันธ์ เป็นงานที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน

2.2 การบริหารงานการเงินและบัญชี เป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารกิจกรรมของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ มีดังนี้

2.2.1 เงินงบประมาณ ได้แก่ รายจ่ายงบกลาง เช่น เงินเบี้ยหวัดบ้านนาญ เงินเลื่อนขั้นเงินเดือนและปรับวุฒิ เป็นต้น เงินรายจ่ายส่วนราชการ 7 หมวด เช่น หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ หมวดค่าจ้างชั่วคราว หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ หมวดค่าสาธารณูปโภค หมวดค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง หมวดเงินอุดหนุนและหมวดรายจ่ายอื่น

2.2.2 เงินนอกงบประมาณ ได้แก่ เงินบำรุงการศึกษา เงินบริจาคโดยมีวัตถุประสงค์ เงินบำรุงลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด เงินโครงการอาหารกลางวัน เงินอื่น ๆ ที่กำหนดให้เป็นเงินนอกงบประมาณ

2.2.3 เงินรายได้แผ่นดิน หมายถึง เงินที่โรงเรียนรับไว้และจะต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดินตามข้อกำหนดและไม่ให้ส่วนราชการนั้น ๆ นำไปใช้จ่ายหรือหักไว้เพื่อการใด ๆ ได้แก่ เงินค่าธรรมเนียมเบ็ดเตล็ด เงินค่าปรับอื่น ๆ เงินชดใช้ค่าเสียหายจากการละเมิดเงินขายอาคารราชพัสดุและที่ดิน เป็นต้น

2.3 การบริหารงานพัสดุ เป็นการบริหารโดยใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2539 ในขอบข่ายการบริหารเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์การเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการครุภัณฑ์ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อ จัดจ้าง เบิก จ่ายวัสดุ ครุภัณฑ์ การตรวจสอบพัสดุประจำปี ดำเนินการจำหน่ายพัสดุ ครุภัณฑ์ จัดทำทะเบียนควบคุมพัสดุ ครุภัณฑ์ รับบริจาควัสดุ ครุภัณฑ์ โดยความเห็นชอบของโรงเรียน และดำเนินการเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ เป็นต้น

การบริหารด้านงบประมาณ เป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารในการดำเนินการบริหารและจัดหางบประมาณมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาให้เพียงพอแก่ความต้องการของโรงเรียน โดยต้องใช้ความสามารถประสานงานกับชุมชนและองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ มาช่วยเหลือและสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากภาระต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ทั้งยังต้องสามารถบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่วางไว้อย่างต่อเนื่องและเคร่งครัด กล่าวได้ว่า การบริหารงานด้านงบประมาณนี้

ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องรู้ขอบข่ายของงาน สามารถควบคุม กำกับ ติดตาม และทำงานด้วยความโปร่งใส ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมและสามารถตรวจสอบได้ ชุมชนจึงจะมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของโรงเรียนรับรู้และช่วยแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่อันจะส่งผลถึงความคล่องตัวและความสะดวกในการบริหารงานด้านอื่น ๆ ให้อบรมรู้เป้าหมายและจุดประสงค์ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาได้เป็นอย่างดี

3. การบริหารงานบุคคล เป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อใช้คนให้เหมาะสมกับงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ ซึ่งเป็นกระบวนการเกี่ยวเนื่องกันเป็นลูกโซ่ เริ่มตั้งแต่การวางแผนนโยบายจนถึงการประเมินผลการปฏิบัติงานและการพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในองค์การ กระบวนการบริหารงานบุคคลประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การกำหนดความต้องการด้านบุคลากร ตามความต้องการของหน่วยงานในลักษณะของกรอบอัตรากำลังซึ่งแสดงทั้งปริมาณและคุณภาพของบุคลากรที่ต้องการตามลักษณะงานและตำแหน่งที่จำเป็นต้องกำหนดขึ้น รวมทั้งโครงสร้างของคำตอบแทน ค่าจ้างด้วย

3.2 การตอบสนองความต้องการด้านบุคลากร เมื่อกำหนดความต้องการเป็นกรอบอัตรากำลังไว้แล้ว จะมีการแสวงหาบุคลากรตามที่ต้องการโดยมีขบวนการสรรหา เลือกสรร บรรจุ แต่งตั้งตามระบบคุณธรรม รวมทั้งมีการเตรียมบุคลากรใหม่เข้าสู่หน่วยงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การบำรุงรักษา การที่บุคลากรของหน่วยงานจะปฏิบัติงานได้ดีมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการบำรุงรักษาและพัฒนาอยู่เสมอ ซึ่งอาจกระทำได้โดยการศึกษาอบรม การดูงาน การสัมมนา รวมทั้งการประเมินผลงานและสวัสดิการด้วย

การบริหารงานบุคคล เป็นการบริหารจัดการด้านทรัพยากรบุคคล จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนให้การสนับสนุนในด้านของการวางแผน การสรรหาและพัฒนาบุคลากร การได้รับความร่วมมือจากชุมชนอาจส่งผลให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมความต้องการด้านบุคลากรให้มีจำนวนเพียงพอรวมถึงมีการส่งเสริมด้านการจัดสวัสดิการที่ดีแก่บุคลากรในสถานศึกษา เมื่อมีความคล่องตัวด้านการบริหารบุคลากรที่มีประสิทธิภาพแล้วก็จะส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้นด้วยเช่นกัน

4. การบริหารงานทั่วไป เป็นการบริหารงานภายในโรงเรียนเกี่ยวกับงานต่างๆที่นอกเหนือจากการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร ได้แก่ การบริหารอาคารสถานที่ การบริหารงานปกครองนักเรียน การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนและการบริหารงานบริการมีขอบข่ายงาน ดังนี้

4.1 การบริหารงานอาคารสถานที่ ดิลก พัฒนวิโชติ (2536 : 501) ให้ความหมายว่า การที่ผู้บริหารใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ดำเนินงานอาคารสถานที่ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนให้อบรมรู้เป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดสร้างอาคาร

สถานที่ การจัดสิ่งแวดล้อม การใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่

4.2 การบริหารงานปกครองนักเรียน เสริมวิทย์ ศุภเมธี (2531 : 6 – 7) สรุปว่า หมายถึง งานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนและกิจกรรมนักเรียนทั้งมวลเพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามหลักสูตรและนโยบายของโรงเรียน มีความมุ่งหมายด้านต่าง ๆ ได้แก่ มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

4.3 การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน อาคม จันทสุนทร และคณะ (2537 : 39 – 40) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้าใจหรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการประสานและความร่วมมือที่ดีในการบริหารงานโรงเรียน โดยจัดแบ่งงานออกเป็น 5 งาน ได้แก่ งานให้บริการชุมชน งานรับความช่วยเหลือ สนับสนุนจากชุมชน งานส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น งานประชาสัมพันธ์ และงานอื่น ๆ

4.4 การบริหารงานบริการจากเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2539 เป็นการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ สายงานบริการ การทำแผนภูมิ การจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับลักษณะงาน เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในรูปของคณะบุคคลโดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน มีขอบข่ายงานต่าง ๆ ได้แก่ งานแผนงานบริการ งานบริการด้านสาธารณูปโภค การบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ การบริการด้านสุขภาพอนามัย การบริการห้องสมุด การบริการด้านโสตทัศนูปกรณ์ การใช้บริการแนะแนว การจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา

การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นงานที่ผู้บริหารในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องมีแนวคิดและพฤติกรรมการบริหารที่ต้องเปลี่ยนไปประกอบกับที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน จัดอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมกับทุกคน โดยเฉพาะการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 เน้นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่ชุมชนโดยเขตพื้นที่การศึกษา

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การบริหารจัดการศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไปมีความสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษา จำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องมองกว้างไกล มีวิสัยทัศน์ สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ วัตถุประสงค์การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นนักพัฒนา มีความสามารถบริหารทรัพยากรบุคคล มีคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพอันจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและหลักการสำคัญ คือ ทำให้ชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของมีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งยังมีส่วนร่วมรับรู้และแก้ปัญหาพร้อมกับทางโรงเรียนในการบริหารจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว ซึ่งต้องเริ่มดำเนินการตั้งแต่ การวางแผน การกำหนดนโยบาย

ร่วมกัน ตลอดจนการสร้างหลักสูตร การจัดทางงบประมาณ บุคลากร ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เพียงพอ รวมถึงการติดตามและประเมินผลร่วมกันซึ่งจะทำให้ทราบถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วมนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยเน้นที่การให้ความสำคัญกับคน อาจกล่าวได้ว่า มนุษย์เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญของประสิทธิผลขององค์การ ดังนั้น องค์การที่มีสมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะมีประสิทธิภาพสูงและเป็นที่ยอมรับของสังคมมากขึ้น (อุทัย บุญประเสริฐ 2542 : 15)

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม

ด้วยเหตุที่ผู้บริหารไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามลำพังคนเดียวการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นขององค์การจึงต้องการให้พนักงาน หรือบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความหมายถึงรูปแบบของความผูกพันร่วมกัน (Involvement) ของสมาชิกในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อตัดสินใจ และควบคุมการทำงานร่วมกัน

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดทางการบริหารที่ยอมรับว่าเหมาะสมกับยุคสมัย มีความสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะคำนึงถึงความสำคัญของผู้ร่วมงานทุกระดับด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีที่มาจากแนวคิดทางการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Approach) และ การบริหารเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Approach) บุคคลสำคัญที่เป็นผู้เริ่มต้นแนวคิดนี้ คือ Mary Parker Follett โดยได้เขียนหนังสือและบทความต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อบุคคลในการบริหารงานไว้เป็นจำนวนมาก (สัมพันธ์ อุปลา 2541 : 5)

1. ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของบุคคล เป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหารที่สำคัญ การบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ดีกว่า ผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารของพวกเขาให้กับผู้ได้บังคับบัญชาและในการบริหารที่ผู้บังคับบัญชาต้องการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์การ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่เห็นความสำคัญของผู้ร่วมงานในฐานะมนุษย์ ในองค์การที่มีความสามารถมีเหตุผลมีวิจรรย์ญาณ การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดการระดมพลังสมองพลังงานอย่างเข้มข้นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดและเป็นการบริหารงานที่สนองต่อความต้องการของมนุษย์ได้ดีที่สุดอีกด้วย

2. แนวทางการมีส่วนร่วมในองค์การ

การสร้างเงื่อนไขเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในองค์การ ดังนี้ (สัมพันธ์ อุปลา 2541 : 7)

2.1. จะต้องใช้เวลาเพียงพอเพื่อสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมก่อนดำเนินการ การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นยากในสภาวะการณ์อันฉุกเฉิน

2.2. การมีส่วนร่วมในงาน จะต้องไม่ฝ่าฝืนค่านิยมเศรษฐกิจของมวลสมาชิก ผู้ร่วมงานไม่อาจใช้เวลาทั้งหมด ในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมทุกเรื่องได้

2.3. หัวข้อของการมีส่วนร่วมจะต้องสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในองค์การหรือบางหัวข้อที่มวลสมาชิกมีความสนใจร่วมกัน หรืองานที่มีความยุ่งยากในการปฏิบัติ

2.4. ผู้มีส่วนร่วมจะต้องมีความรู้ในเรื่องของการมีส่วนร่วมและขยันหมั่นเพียร

2.5. ผู้มีส่วนร่วม จะต้องสามารถติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันอย่างทั่วถึง ทั้งนี้เพื่อจะสามารถแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกันได้

2.6. ไม่สร้างความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้ร่วมงานถ้าผู้ร่วมงานมีความรู้สึกต้องพะวงต่อสภาพตัวเองเขาจะไม่ให้ความร่วมมือ ทำนองเดียวกัน ผู้บริหารจะต้องมีความรู้สึกที่ตัวเองไม่ถูกคุกคามต่อหน้าที่ ไม่เช่นนั้นเขาจะไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหารอีกต่อไป

2.7. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานเช่นนั้นจะเกิดขึ้นในองค์การที่เป็นอิสระทางความคิดของเพื่อนร่วมงานแต่ละคน

3. ประสิทธิภาพของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ผู้มีส่วนร่วมเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างชัดเจนทุกข้อ (Dusseldorp อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร. 2540 : 25)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เป็นแนวคิดพื้นฐานของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เสนอไว้ดังนี้ (คมสิน ศรีมานะศักดิ์ 2537 : 16)

1. การจูงใจ ผู้บริหารควรจัดหาสิ่งจูงใจต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของพนักงาน แนวความคิดของการจูงใจที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมคือ ทฤษฎีปัจจัยนามัย - ปัจจัยตัวกระตุ้น (Motivation - Hygiene Theory) ของ เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg) มัวส์เนอร์ (Mausner) และซินเดอร์เมอร์ (Syndermer) เชื่อว่า ปัจจัยที่จูงใจบุคคลในการทำงานคือความสำเร็จ การยกย่อง ความก้าวหน้า ลักษณะงาน ความรับผิดชอบและความเจริญเติบโตส่วนบุคคล

2. บุคลิกภาพของมนุษย์ บุคลิกภาพของบุคคลที่บรรลุภาวะจะมีลักษณะหรือบุคลิกภาพที่ต้องการเป็นตัวของตัวเองมีความต้องการกำหนดวิถีการทำงานของตนเอง การแสดงออกและความเป็นอิสระรวมถึงความต้องการความสำเร็จ

3. ความเข้าใจในองค์การนักทฤษฎีได้อธิบายถึงสภาพแวดล้อมต่างๆขององค์การว่ารากฐานที่สนับสนุนการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ ความเข้าใจในองค์การของพนักงานการเข้าใจสภาพแวดล้อมและองค์การจะทำให้สามารถพัฒนาองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร

ในกระบวนการบริหารการศึกษาผู้บริหารในสังคมประชาธิปไตยถือว่าตนเองเป็นทั้งนักบริหารและนักวิชาการมีบทบาทและหน้าที่อันพึงกระทำตามแบบระบอบประชาธิปไตยกระบวนการบริหารควรมุ่งหมายให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันควรมองปัญหาและรับฟังปัญหา ฟังความคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ ด้วยเหตุด้วยผลและความเป็นธรรม (กรมสามัญศึกษา อ้างถึงใน สัมพันธ์ อุปลา 2541 : 13) การที่ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารงานนั้นเนื่องมาจากเหตุผล 3 ประการ (ทอมป์สัน Thompson อ้างถึงใน สัมพันธ์ อุปลา 2541 : 13) คือ

1. บุคคลที่จะถูกกระทบจากการตัดสินใจใด ๆ ในองค์การนั้นควรมีส่วนรับรู้ในการตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วย
2. การปกครองใครจะต้องให้ผู้ถูกปกครองนั้นมีส่วนร่วมด้วย
3. คนที่มีความสามารถ มีความถนัดในการบริหารในองค์การนั้นควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

5. แบบของการมีส่วนร่วมในการบริหาร

ศิริกาญจน์ โกสมุทร (2542 : 215 - 219) แบ่งแบบแผนการมีส่วนร่วมแบบเหลือล้ำตามคุณสมบัติของการมีส่วนร่วมเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. แบบแผนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (Full Participatory Pattern) คือ แบบแผนการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจและมีทรัพยากรมากที่สุดในชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ประธานและคณะกรรมการโรงเรียน เจ้าของาส และ หัวหน้าโครงการหรือกิจกรรมซึ่งกิจกรรมที่มีส่วนร่วมนั้นเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน

บทบาทที่แสดงในการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. ริเริ่มงาน
 2. คิดงาน
 3. ร่วมดำเนินการ ร่วมสนับสนุน
 4. ร่วมงาน ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
 5. ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างหนักแน่นจริงจัง
 6. มีอำนาจตัดสินใจที่เปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่ดำเนินงานได้
- กำหนดคุณสมบัติของผู้มีส่วนร่วม ดังนี้
1. มีอำนาจตามระบอบราชการ
 2. มีบารมีได้รับการยอมรับในชุมชน
 3. มีทรัพยากรมาก เช่น มีความรู้ มีเงิน

2. แบบแผนการมีส่วนร่วมเป็นบางส่วน (Partial Participatory Pattern) คือ แบบแผนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีอำนาจและทรัพยากรปานกลางในชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มคณะครู คณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริจาคเงินให้โรงเรียนมาก กิจกรรมที่มีส่วนร่วม ได้แก่ งานของโรงเรียน กิจกรรมตามประเพณี การประชุมต่าง ๆ การระดมทุน การปรับปรุงอาคารสถานที่ การเป็นกรรมการคณะต่าง ๆ

บทบาทที่แสดงในการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. ร่วมงาน ร่วมมือ ร่วมสนับสนุน
2. ร่วมริเริ่มงาน ริเริ่มกิจกรรม
3. บริจาคเงิน สิ่งของ
4. เป็นผู้ร่วมดำเนินการ
5. แสดงความคิดเห็นอย่างมั่นใจ
6. มีอำนาจในการตัดสินใจบ้าง

คุณสมบัติของผู้มีส่วนร่วม มีดังนี้

1. เป็นคณะทำงานของผู้มีอำนาจในการปกครอง
2. มีความรู้
3. ต้องการงานเพื่อชุมชน

3. แบบแผนการมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participatory Pattern) คือ แบบแผนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ที่ไม่มีอำนาจและทรัพยากรในชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนทั่วไป โดยมีกิจกรรมที่มีส่วนร่วม คือ กิจกรรมของโรงเรียน งานตามประเพณี งานพิเศษต่าง ๆ และการประชุม

บทบาทที่แสดงในการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. เป็นผู้มาร่วมงาน
2. เป็นผู้ให้ความร่วมมือ
3. เป็นผู้ให้การสนับสนุน
4. บริจาคเงินและสิ่งของ
5. ร่วมดำเนินการและแสดงความคิดเห็นบ้าง
6. ไม่มีอำนาจตัดสินใจ

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการทำงานจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันกับงานหรือองค์การ ความรู้สึกนี้หากได้มีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้ว จะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัด หรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1. ในหลาย ๆ สถานการณ์ สองหัวย่อมดีกว่าหัวเดียว การมีส่วนร่วมทำให้เกิดความคิดได้มากกว่าเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ระดมความคิดและอภิปรายร่วมกัน
2. การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในเชิงจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะเดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการที่ผู้บริหารใช้ทดสอบว่า สิ่งที่เราเรารู้ตรงกับสิ่งที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือไม่
3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน
4. ผู้ร่วมงานจะมีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกันเกิดความมีน้ำใจและความจงรักภักดีต่อองค์กรมากขึ้น
5. ทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้การปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้สูง ผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

ระบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ระบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและเป็นที่ยอมรับว่าได้ผลในเชิงปฏิบัติมากมี 4 แบบ คือ

1. ระบบการปรึกษาหารือ (Consultive Management) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมปฏิบัติงานในรูปคณะกรรมการต่าง ๆ รูปแบบนี้เป็น การกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ระบบ ปรึกษาหารือนี้เหมาะสำหรับใช้กับผู้บริหารระดับต้นขึ้นไป
 2. ระบบกลุ่มคุณภาพ (QC Circles) เป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในรูปกลุ่มทำงาน ระบบกลุ่มคุณภาพนี้เหมาะสำหรับใช้กับพนักงานระดับปฏิบัติ หรือ ระดับหัวหน้างานเป็นการฝึกฝนและเปิดโอกาสให้ทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหาตลอดแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง
 3. ระบบข้อเสนอแนะ (Suggestion System) หลักการปฏิบัติทุกคนได้กรอกแบบ แสดงความคิดเห็นตามที่กำหนดและมีคณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอแนะตามแบบฟอร์มที่กำหนดหากมีข้อเสนอแนะใดที่ดีและนำไปปฏิบัติจะได้รับรางวัลตอบแทนแก่ผู้เสนอความคิดเห็น
 4. ระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ ระบบนี้จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการและรู้สึกผูกพันในการปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน
- โดยสรุปผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับ บัญชามีส่วนร่วมในการบริหารมากหรือน้อย การมีส่วนร่วมในการทำงานนอกจากจะเป็นการสร้าง เสริมประสบการณ์ในการทำงานเป็นทีมแล้วยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการทำงาน ด้วย ส่วนระดับของการมีส่วนร่วมจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของผู้ร่วมงานและขึ้น

อยู่กับความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ของผู้บริหารนั่นเอง (เอกชัย กี่สุขพันธ์ 2538 : 327 - 334)

อาจกล่าวได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่เห็นความสำคัญของผู้ร่วมงานจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถและพัฒนาบุคลิกภาพ การที่ผู้บริหารให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการให้ความเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะก่อให้เกิดการระดมพลังอย่างแข็งขันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดเกิดผลดีต่อผู้บริหารตลอดจนร่วมรับผลสำเร็จของงานร่วมกันทั้งยังส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้อย่างดี

3. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3.1 ความเป็นมา แนวคิดพื้นฐาน และหลักการ

คำว่า School – Based Management หรือ SBM นั้นเป็นรูปแบบในการบริหารและจัดการศึกษาที่เริ่มขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ ที่ 1980 (Wohlstetter 1995, Cheng 1996, อ้างถึงใน อุทัย บุญประเสริฐ, 2542 : 7) ต่อมาแพร่หลายในประเทศอื่น ๆ เช่น แคนาดา นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย อิสราเอล ประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาระดับหนึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจอุตสาหกรรม วิธีการ กลยุทธ์ ทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพในการทำงาน ผลการปฏิบัติงานมีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าและผู้เกี่ยวข้องในภาษาไทยยังไม่มีการบัญญัติศัพท์เฉพาะที่แน่นอนส่วนมากมักจะนิยมเรียกทับศัพท์ว่า School – Based Management หรือ SBM ต่อมา ได้เริ่มใช้คำว่า “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” ในการวิจัย เรื่อง การกระจายอำนาจจัดการศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2541 (อุทัย บุญประเสริฐ 2542 : 17)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นเป็นกลยุทธ์การบริหารและการจัดการศึกษาที่กระจายอำนาจตัดสินใจให้โรงเรียนค่อนข้างเบ็ดเสร็จนับเป็นการบริหารจัดการที่ยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง เพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดการศึกษาที่แท้จริงนั้นอยู่ที่โรงเรียน

ความสำเร็จของการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่โรงเรียนจะทำให้โรงเรียนปรับเปลี่ยนสภาพไปสู่การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานซึ่งต้องมีการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพความสามารถของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารอย่างมาก แนวทางหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาโดยการกระจายอำนาจจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น โดยมีสมมุติฐานว่าการให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่มากขึ้นจะทำให้ประสิทธิภาพของโรงเรียนสูงขึ้น มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และมีผลผลิตดีขึ้น

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการกระจายอำนาจการควบคุมจากส่วนกลางไปยังชุมชนและโรงเรียนโดยให้คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง

สมาชิกในชุมชนและในบางโรงเรียนมีตัวแทนนักเรียนเป็นคณะกรรมการด้วยได้มีอำนาจควบคุมสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในระดับโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนมากขึ้นและทำให้ผลการปฏิบัติงานของ โรงเรียนนั้นเป็นที่ยอมรับได้มากขึ้น (อุทัย บุญประเสริฐ 2542 : 10)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จะเน้นในเรื่องลักษณะเฉพาะตัวที่มีความหลากหลาย เน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมเป็นหลักสำคัญ หลักการในเรื่องความหลากหลายนั้นเป็นทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่ที่ตรงกับแนวคิดของ แฮกแมนและวอลตัน (Hackman and Walton) แคช และคาห์น (Katz and Kahn) ที่เชื่อว่า การที่โรงเรียนจะบรรลุเป้าหมายนั้นกระทำได้หลายวิธี การบริหารที่ดีควรมีความยืดหยุ่นโดยให้โรงเรียนได้บริหารตนเองในสถานการณ์ที่เป็นจริง เนื่องจากแต่ละโรงเรียนและแต่ละชุมชนมีความ แตกต่างกันจึงไม่เหมาะที่จะกำหนดให้ใช้วิธีการดำเนินงานหรือใช้วิธีแก้ปัญหาที่เหมือน ๆ กันต้องกระจายอำนาจให้โรงเรียนได้บริหารตนเอง จึงจะเป็นการบริหารที่มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น (ฮอยและ มิสเกล Hoy and Miskel 1991 อ้างถึงใน อุทัย บุญประเสริฐ 2542 : 14)

การกระจายอำนาจนั้นเป็นกลไกสำคัญสำหรับการปฏิรูประบบการบริหารสมัยใหม่ พื้นฐานสำหรับการบริหารโรงเรียนก็คือ การบริหารโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนเป็นเรื่องที่ล่าช้าและมักจะมีปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการแก้ปัญหานั้น ๆ โดยตรง จะทำให้การแก้ปัญหามีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์ และจะทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในด้านการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น เน้นที่การให้ความสำคัญกับคน สำหรับการบริหารยุคใหม่ที่เน้นมนุษย์สัมพันธ์และพฤติกรรมศาสตร์ มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดขององค์การ การบริหารในยุคใหม่จึงให้ความสำคัญกับมนุษย์มากและมีผลการวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นว่า องค์การที่สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะมีประสิทธิผลสูงและเป็นที่ยอมรับของสังคมมากขึ้น

การมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 10 แบบ (อุทัย บุญประเสริฐ. 2542 : 80) คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meeting)
2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่มการ (Entrepreneurs)

9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employees)

10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

โดยหลักการแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีดังนี้

1. การบริหารที่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจในการบริหารจัดการ (Autonomy) ในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป

2. หลักการบริหารมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Participation) ในรูปของคณะกรรมการ

3. การบริหารจัดการต้องตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

หัวใจของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การบริหารจัดการตามความต้องการและจำเป็นของสถานศึกษาโดยคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครองและชุมชนต้องเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาโดยตรง ซึ่งจะมีอำนาจหน้าที่ร่วมคิด (Plan) ร่วมตัดสินใจ (Decision - Making) ร่วมทำ (Implementation) และ ร่วมประเมิน (Evaluation) โดยมุ่งหวังเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนตอบสนองและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนให้มากที่สุด (จำนงค์ แจ่มจันทวงศ์ 2543 : 250)

3.2 การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 กล่าวว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติและ มาตรา 81 กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 และ มาตรา 9 ได้คำนึงถึงหลักการกระจายและจัดสรรอำนาจหน้าที่ในแต่ละระดับขององค์กรที่มีหน้าที่ในการบริหารการศึกษา คือ ส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา โดยเฉพาะการกำหนดอำนาจหน้าที่ในส่วนกลาง ให้หน้าที่เพิกงำหนดนโยบายและแผน การสนับสนุน ส่งเสริมทรัพยากรการศึกษา การติดตามประเมินผลและควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษา ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหาร ทั่วไป ไปยังสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง หลักการให้ประชาชนและสังคมทั้งมวลเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา (All For Education) และการจัดการศึกษานั้น ให้เป็นไปเพื่อประชาชนทั้งมวล (Education For All) ทุกเพศ ทุกวัยและทุกสถานะสังคม ตลอดจนหลักของการตรวจสอบและถ่วงดุลทาง การศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีคุณภาพและมีมาตรฐานสากล ทุกระดับการศึกษา

การตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล (มาตรา 40 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุน กิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมี ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคณะกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ

รูปแบบการดำเนินงานที่น่าจะเป็นไปได้และเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยและ โรงเรียนไทยในการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารสถานศึกษาแบบฐานโรงเรียนใช้ตัวโรงเรียนเป็น ฐานหรือเป็นศูนย์กลางของการบริหารนั้น ได้พบว่า ไม่มีรูปแบบใดแบบเดียวที่ตายตัว คือ ไม่มีรูปแบบใดแบบเดียว ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับสถานศึกษาไทยทุกแบบ ทุกระดับ ทุกประเภท สถานศึกษาแต่ละแห่งควรมีอิสระที่จะเลือกใช้รูปแบบหรือวิธีการดำเนินงานที่เห็นว่า เหมาะสมกับสภาพของตนเองมากที่สุด

รูปแบบการดำเนินงานสถานศึกษาอาจเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียนโดยให้ สอดคล้องกับความพร้อมของโรงเรียนและรับกับขั้นตอนและระดับพัฒนาการในการบริหารจัดการ การศึกษาของแต่ละโรงเรียนหรือในแต่ละสถานศึกษา

อุทัย บุญประเสริฐ (2542 : 108) กล่าวถึง รูปแบบการดำเนินงานมี 5 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบที่มีการบริหารจัดการโดยมีชุมชนเป็นหลัก
2. รูปแบบที่มีการบริหารจัดการโดยมีผู้บริหารเป็นหลัก
3. รูปแบบที่เป็นโรงเรียนในกำกับของรัฐ
4. รูปแบบที่บริหารโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. รูปแบบที่ดำเนินการแบบการประกอบการของเอกชน

แนวคิดที่สำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานก็คือ การให้สถานศึกษามีอำนาจ หน้าที่มีความรับผิดชอบ มีความคล่องตัวในการตัดสินใจในการบริหารจัดการในการสั่งการเกี่ยว กับการบริหารโรงเรียนทั้งด้านวิชาการและหลักสูตร การเงิน การงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ด้วยระบบการมีส่วนร่วมแบบเป็นหุ้นส่วน (Partner) ของผู้มีส่วนได้เสียหรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง

หัวใจสำคัญของเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมี 4 ประการ
(อุทัย บุญประเสริฐ 2543 : 1 - 4) คือ

1. Autonomous มีความคล่องตัว และมีความอิสระในการปฏิบัติงาน มีอำนาจในตัว
ของตนเอง
2. Shared decision การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
3. Responsive การตอบสนองของชุมชน
4. Self Management การบริหารตนเอง โดยไม่ต้องให้ใครมาชี้นำ

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการบริหารที่โรงเรียนบริหารด้วยตนเองให้เป็นไปตามความต้องการจำเป็น (Need) ของโรงเรียนเอง คณะกรรมการของโรงเรียนมีอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการโรงเรียนในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ในการแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาโรงเรียนของตนเองเป็นหลักสำคัญ

เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประสบผลสำเร็จคือ

1. ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนต้องมีอำนาจอย่างแท้จริงในการในการบริหารงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตร

2. อำนาจหน้าที่ต้องถูกใช้เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีผลดีโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสำคัญ

กลยุทธ์สำคัญในการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่

1. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง

2. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาและกำหนดมาตรฐานงานให้ชัดเจน

3. การสรรหา การคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษา ต้องให้ได้คนที่มีความรู้ความสามารถ เสียสละและเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ อย่างแท้จริง

4. ต้องจัดการฝึกอบรม สัมมนาผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ มีความเข้าใจพัฒนาทักษะและปรับบทบาทที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาตามแนวแบบการบริหารฐานโรงเรียนให้ชัดเจน

5. ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

6. จัดให้มีเครือข่ายคณะกรรมการสถานศึกษา

7. ให้การสนับสนุนโรงเรียน ให้สามารถดำเนินงานตามแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและสามารถรับผิดชอบการบริหารจัดการโรงเรียนของตนเองแบบเบ็ดเสร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยตรงนั้นเราได้พบทุกประเทศจะเน้นที่การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา การจัดการให้ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและตัดสินใจในส่วนที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อตัวผู้เรียนต่อท้องถิ่น ชุมชนและสังคมโดยรวมส่งเสริมให้หน่วยปฏิบัติมีอำนาจและความรับผิดชอบโดยตรงต่อการบริหารจัดการศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับสภาพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนของตนเองได้โดยตรง

หลักการดำเนินการบริหารโรงเรียนโดยรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนี้มีลักษณะที่สอดคล้องกับลักษณะพื้นฐานดังกล่าวและสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยตรง คือ มีการกระจายอำนาจการบริหารสู่สถานศึกษา มีข้อกำหนดให้จัดการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยตรง ทำโรงเรียนให้เข้มแข็งให้มีอำนาจตัดสินใจเพิ่มขึ้นคล่องตัวและมีอิสระมากขึ้น และต้องรับผิดชอบต่อการบริหารโรงเรียนของตนโดยตนเองในแบบเบ็ดเสร็จ ให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจในการบริหารจัดการโรงเรียนในการสั่งการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวกับภารกิจของโรงเรียนทั้งด้านวิชาการและหลักสูตร การเงิน การงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ฯลฯ

ในการกระจายอำนาจบริหารจัดการไปสู่สถานศึกษา ตามสาระสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น เขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแต่ละเขตพื้นที่ จะมีบทบาทสำคัญที่เป็นตัวเชื่อมต่อระหว่างกระทรวงกับสถานศึกษาซึ่งจะต้องเป็นตัวการสำคัญที่ต้องสนับสนุนความพยายามกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาให้ได้มากที่สุดและจะเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานตามแนวการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานช่วยให้โรงเรียนสามารถรับผิดชอบต่อบริหารจัดการโรงเรียนของตนเองแบบเบ็ดเสร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยตรง

บทบาท พฤติกรรมและการดำเนินงานในเรื่องนี้ของเขตการศึกษา จึงเป็นสิ่งที่พึงใส่ใจ พึงติดตามกันอย่างใกล้ชิด เพื่อจะได้หาทางกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาให้มากที่สุด จะช่วยให้การดำเนินงานตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาของไทยบรรลุผลตามที่คาดหวังให้มากที่สุดที่จะเป็นไปได้และชักนำไม่ให้เกิดการศึกษากลายเป็นศูนย์รวมอำนาจการบริหารการศึกษาในระดับพื้นที่ดังที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในท่อนอื่น ๆ อันเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดแนวคิดเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

สาระสำคัญตามนัยกฎหมาย ดังกล่าวนั้นนำมาสู่ความคิดกำหนดเป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษารูปแบบใหม่ คือ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือการบริหารโดยยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ความสำเร็จในการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจะมีส่วนช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาดำเนินไปด้วยดีตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การปรับเปลี่ยนบทบาทขององค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องจะทำให้การบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประสบผลสำเร็จ สรุปได้ ดังนี้

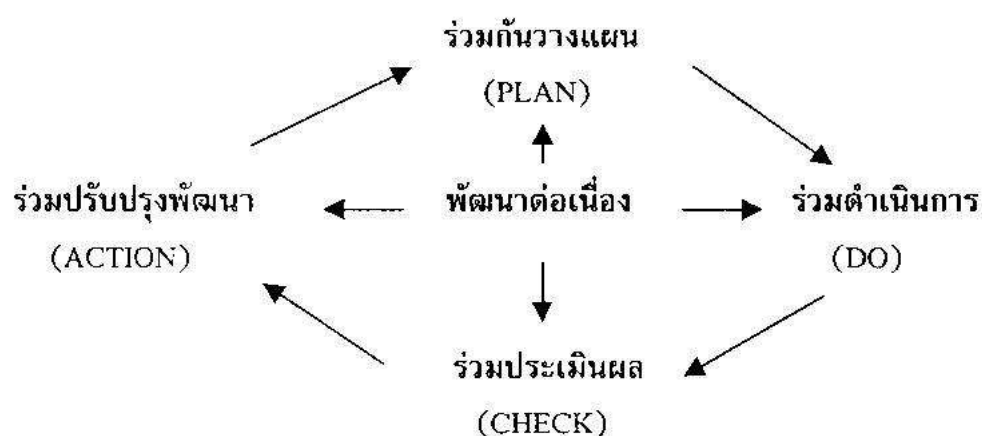
1. หน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาต้องเปลี่ยนบทบาทในการทำหน้าที่ การกำหนดนโยบายและแผน ด้านอำนวยการ ด้านการกำกับดูแล ด้านมาตรฐาน ด้านการสนับสนุนวิชาการและการจัดสรรงบประมาณ
2. สถานศึกษาต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรจากเดิม คอยรับคำสั่งจากหน่วยงานระดับสูง มาเป็นบริหารโดยการริเริ่มด้วยตนเอง
3. ผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาทักษะให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพ มีภาวะผู้นำสามารถประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานศึกษาในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา มีวิสัยทัศน์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการศึกษา
4. ครู พัฒนาทักษะในหน้าที่ให้เป็นมืออาชีพ มีความสามารถในการปรับ กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
5. ผู้ปกครองและชุมชน เข้าใจบทบาทของการมีส่วนร่วม (Participation) ในการบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาโดยตรง อำนาจหน้าที่ร่วมกัน มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมประเมิน เพื่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนตอบสนองและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนให้มากที่สุด

ประเด็นสำคัญของการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานผู้มีส่วนร่วมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 คือ ให้สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารตนเองทางด้านวิชาการ (หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน) ด้านงบประมาณ (การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน) งานด้านบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป โดยงานแต่ละด้านผู้มีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีส่วนร่วมในวงจรการทำงาน PDCA-Cycle ประกอบด้วย

Plan	มีส่วนร่วมในการวางแผน
Do	มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
Check	มีส่วนร่วมในการกำกับตรวจสอบ
Action	มีส่วนร่วมในการประเมินและสะท้อนผลงานที่ดำเนิน

จากกระบวนการดังกล่าว สามารถนำมาเขียนเป็นแผนภูมิให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานได้ ดังนี้

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือเป็นศูนย์กลางในการบริหาร ไปใช้บริหาร โรงเรียน พบว่า มีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษาโดยรวม ไมเออร์ , สโตนฮิลล์ , ฮอร์แมน , (Myers and Stonehill 1993. Herman 1993. Flolida Department of Education ,1998 อ้างถึงใน อุทัย บุญประเสริฐ 2542 : 28) กล่าวไว้ ดังนี้

1. เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์เพื่อร่วมกันจัดการศึกษาเปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน

2. ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น

3. เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงินและด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

4. สร้างและสนับสนุนให้เกิดผู้นำใหม่ ๆ ในทุกระดับ

5. เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร

6. สร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน ทำให้เกิดการริเริ่มจัดโครงการใหม่ ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

7. การที่ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในการบริหารงบประมาณ จึงเกิดแนวทางที่จะใช้งบประมาณโดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

8. เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียนได้เสนอความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงการศึกษา

9. ชุมชนมีส่วนร่วมและมีสิทธิในการบริหารและจัดการศึกษา

10. การบริหารและการตัดสินใจด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

11. ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและโครงการใหม่ ๆ

กล่าวได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการบริหารที่ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตน หากชุมชนตระหนักในสิทธิของตนในการรับการศึกษาและการจัดการศึกษา ทำให้การศึกษาเป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน ไม่แปลกแยกจากชุมชนซึ่งนำไปสู่ประสิทธิภาพและมาตรฐานทางการศึกษาต่อไป

หากโรงเรียนได้ทราบความต้องการ และได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข ปัญหาและร่วมพัฒนาโรงเรียนของชุมชนอย่างเต็มที่ในด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปอย่างเต็มที่แล้ว ประสิทธิภาพย่อมเกิดแก่ บุคลากรของชุมชน ซึ่งได้แก่ ผู้เรียนและชุมชนเอง จึงจะกล่าวได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐานนั้น ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง

4. การบริหารโดยคณะกรรมการหรือการบริหารโดยองค์คณะบุคคล

4.1 ความหมายของคณะกรรมการ

คณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มของคนที่เข้าร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อพิจารณา ปัญหาต่าง ๆ ภายในองค์กร กลุ่มของคณะกรรมการนี้อาจรวมกันขึ้นในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ก็ได้แต่ในทางปฏิบัติคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมักจะมีการจัดตั้งขึ้นเป็นทางการ (สัมพันธ์ อุปลา 2541 : 20) กล่าวไว้ว่า คณะกรรมการเป็นกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่ในการวางแผนหรือประชุมหรือ การตัดสินใจในหัวข้อใด ๆ เป็นกรณีพิเศษหรือกลุ่มบุคคลคณะหนึ่งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ พิจารณาค้นหาคำวินิจฉัยหรือข้อตกลงร่วมกัน คณะกรรมการดังกล่าวนี้ มีหลายประเภท เช่น คณะกรรมการประจำ คณะกรรมการชั่วคราว คณะกรรมการสอบสวน เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า คณะกรรมการเป็นการดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่ สองคนขึ้นไปอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการเพื่อทำหน้าที่ประชุมพิจารณาปรึกษาหารือ ปัญหา ตัดสินใจ หรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งและการทำงานอาจจะเป็นไปในลักษณะชั่วคราว หรือเป็นการประจำก็ได้

4.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ใช้บังคับสำหรับสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดแนวปฏิบัติตามระเบียบ ดังนี้

1. สถานศึกษา หมายความว่า โรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่หมายรวมถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายความว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการที่รับผิดชอบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. กรรมการ หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อ้างใน ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละ 7 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย

ผู้แทนผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียน

นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

ผู้แทนครู ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครู ผู้ปฏิบัติการสอน และผู้ช่วยผู้บริหาร

สถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกิน 2 คน

ผู้แทนองค์กรชุมชน ได้แก่ ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชน หรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใดที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณรัฐและมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกิน 2 คน

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นจำนวนไม่เกิน 2 คน

ผู้แทนศิษย์เก่า ได้แก่ ผู้แทนสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่าหรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานศึกษาประกอบการทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 4 คน

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการและให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง ใน ข้อ 1, 3, 4, 5, 6 เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

ระเบียบ ข้อ 6 ให้คณะกรรมการกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ ตามข้อ 5 โดยคำนึงถึงสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของคณะกรรมการทั้งหมด

ระเบียบ ข้อ 9 ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไป หนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้งและอนุญาตการลาออกของคณะกรรมการ

ระเบียบ ข้อ 10 ให้คณะกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

4.3 ประโยชน์ของการใช้ระบบคณะกรรมการบริหารงาน

ข้อดีของการบริหารโดยคณะกรรมการ มีดังนี้

1. เป็นการตัดสินใจที่ดีโดยอาศัยความคิดเห็นของกลุ่ม
2. เป็นประโยชน์ในการร่วมมือประสานงาน
3. ช่วยให้การปฏิบัติงานเข้ากันได้เป็นอย่างดี

สโตนเนอร์ (Stoner, 1978 . อ้างถึงใน สัมพันธ์ อุปลา 2541 : 24) ได้กล่าวถึงผลดี โดยการดำเนินงานระบบคณะกรรมการ ไว้ดังนี้

1. เกิดการตัดสินใจที่ดี ทั้งนี้เนื่องด้วยคณะกรรมการประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญจากหลาย ๆ สาขา ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ย่อมได้ผลมากกว่าคน ๆ เดียวตัดสินใจ
2. เกิดการประสานงานที่ดีเพราะผู้ร่วมงานเป็นกรรมการซึ่งแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะต้องมีส่วนร่วมและต้องรับผิดชอบร่วมกันจึงทำให้เกิดการประสานงานที่ดี
3. เป็นการฝึกหัวหน้างานหรือนักบริหารให้มีความรู้มีประสบการณ์กว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้การตัดสินใจดีขึ้น
4. เป็นการกระจายอำนาจ ผู้บริหารที่มีอำนาจมากอาจจะใช้อำนาจไปในทางที่ผิด ๆ และเกิดความลำเอียง ทำให้การตัดสินใจผิดพลาดได้ การตัดสินใจโดยคณะกรรมการเป็นการกระจายอำนาจไปสู่สมาชิกให้มีส่วนร่วม

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้แทนของชุมชนเข้ามาดำเนินงานบริหารจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนทำให้เป็นประโยชน์ต่อการร่วมคิด ร่วมวางแผน ดำเนินการ ปรับปรุงพัฒนาตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานในทุก ๆ ด้าน ซึ่งหมายถึง การได้ระดมความคิดสติปัญญา กำลังทรัพยากรของชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาของชุมชน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การจัดหาและบริหารงบประมาณ การจัดสรรกำลังบุคลากร และการบริหารอาคารสถานที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและชุมชนได้รับในบริการเหล่านี้อย่างทั่วถึง กล่าวได้ว่า การระดมสรรพกำลังในชุมชนเข้ามาดำเนินการทางการศึกษาให้มีคุณภาพสูงและชุมชนเองมีโอกาสนี้จะได้รับการพัฒนาจากทางโรงเรียนอาจเป็นแหล่งรวมบุคลากรจำนวนมากทั้งที่มีความรู้ ความสามารถสูงและได้นำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ของชุมชนมาใช้ในรูปของคณะกรรมการ เป็นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ย่อมเกิดผลดีต่อการพัฒนาองค์กรให้ประสบผลสำเร็จเพื่อการพัฒนาประเทศชาติได้ในระดับหนึ่ง

5. เกณฑ์ประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา

การจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) และนโยบายปฏิรูปการศึกษากำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนเป็นกรอบในการพิจารณาปรับปรุงโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนด้านคุณภาพและเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนด้านปริมาณซึ่งเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนด้านคุณภาพนำไปใช้ประเมินมาตรฐานของโรงเรียนส่วนเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนด้านปริมาณเป็นข้อมูลให้ทราบถึงเกณฑ์การจัดสรรต่างๆของกรมสามัญศึกษาทั้งในด้านอัตรากำลังและด้านอาคารสถานที่ (กรมสามัญศึกษา 2539 : คำชี้แจง)

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านคุณภาพ มี 7 หมวด ดังนี้

- หมวดที่ 1 การบริหารทั่วไป
- หมวดที่ 2 งานธุรการ
- หมวดที่ 3 งานวิชาการ
- หมวดที่ 4 งานปกครองนักเรียน
- หมวดที่ 5 งานบริการ
- หมวดที่ 6 โรงเรียนกับชุมชน
- หมวดที่ 7 การบริหารอาคารสถานที่

เกณฑ์มาตรฐานด้านปริมาณ มีดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานด้านบุคลากร

- เกณฑ์มาตรฐานจำนวนบุคลากรสายบริหาร
- เกณฑ์มาตรฐานอัตรากำลังข้าราชการครู
- เกณฑ์มาตรฐานจำนวนบุคลากรสายลูกจ้างประจำ

เกณฑ์มาตรฐานอาคารเรียนและอาคารประกอบ

- เกณฑ์มาตรฐานอาคารเรียนอาคารประกอบ (ตามแผนชั้นเรียนเต็มรูป)
- เกณฑ์มาตรฐานอาคารเรียนอาคารประกอบ อาคารฝึกงาน
อาคารโรงอาหาร หอประชุม
- เกณฑ์ขั้นต่ำที่โรงเรียนควรมีครุภัณฑ์

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา หมวดที่ 6 โรงเรียนกับชุมชน มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน
3. การให้บริการชุมชน
4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
5. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน
6. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนนี้ อาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนในแต่ละชุมชนที่มีความแตกต่างกันนั้น โรงเรียนใดจะมีระดับมาตรฐานทางด้านคุณภาพหรือด้านปริมาณตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในระดับใดขึ้นอยู่กับการบริหารและการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อผู้เรียนได้อย่างสูงสุด จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมืออย่างดีจากชุมชน และหากชุมชนใดให้การสนับสนุนโรงเรียน โดยที่โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์ในระดับที่ดีกับชุมชนทำให้ชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของและโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ช่วยคิด ช่วยวางแผนและช่วยบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนก็ย่อมเกิดประสิทธิผลตามมาด้วย

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.1 ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การจัดการศึกษาที่ประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการร่วมดำเนินการ ในการร่วมสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการมีสิทธิร่วมรับประโยชน์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยนัยที่เป็นการเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม กล่าวได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาเบื้องต้นเพื่อเตรียมคนให้มีความรู้ความสามารถที่จะเข้าสู่สังคมได้อย่างดี เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือเพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ 2542 : 1)

6.2 นโยบาย แนวคิดและรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศและพัฒนาการศึกษาได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยกำหนดนโยบายไว้ ดังนี้

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเพื่อให้เอกชนและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ในฐานะผู้ตัดสินใจและผู้ดำเนินการ มิใช่ในฐานะกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับผลการพัฒนาตามนโยบายของรัฐซึ่งจะเป็นการเปิดระบบการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ การติดตามประเมินผลของรัฐโดยให้เอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมดำเนินการตลอดจนร่วมติดตามและประเมินผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งทำให้ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกันทำความเข้าใจกัน อันจะเป็นแรงผลักดันให้ภาครัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นและเข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้าง วิธีการปฏิบัติงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการและแนวทางของภาคเอกชนและประชาชนและยังช่วยเสริมสร้างความสมานฉันท์และการรวมพลังสร้างสรรค์ในสังคม

นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 ยังได้กล่าวถึงการให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาหรือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและครอบครัวยังเน้นให้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนและครอบครัวโดยวิธีปฏิรูปการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนโดยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกๆ ระดับมากขึ้นและกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ชุมชนสามารถกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นภายใต้การกำหนดโครงสร้างและมาตรฐานคุณภาพของหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นระบบแนวคิดที่จะให้มีการปฏิรูปการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของนักวิชาการ องค์กร เอกชน และกระทรวงศึกษาธิการที่มีความคิดเห็นตรงกันคือ ระบบการจัดการศึกษาในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงจากการจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์ที่เป็นอยู่ให้มีการกระจายอำนาจใน

การจัดการศึกษาให้มากขึ้นโดยมียุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทย 4 ประการ คือ

1. การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของคน
2. การเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในการสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงของเศรษฐกิจไทยและสังคมไทย
3. การเสริมสร้างการเรียนรู้ของชุมชนและการรวมพลังเพื่อการเรียนรู้
4. การปฏิรูปการบริหารจัดการศึกษา

การที่จะจัดการศึกษาให้สามารถฟื้นฟูศักยภาพของชุมชนได้ผลดีนั้นชุมชนจะต้องสามารถควบคุมการจัดการศึกษาได้และต้องมีความละเอียดอ่อนพอที่จะแปรผันไปตามความแตกต่างของชุมชนซึ่งความละเอียดอ่อน ไม่มีทางที่จะเกิดขึ้นได้จากการควบคุมการศึกษาโดยส่วนกลาง แต่ต้องปล่อยให้แต่ละชุมชนได้เข้ามาควบคุมการให้การศึกษาแก่ลูกหลานของตนอย่างแท้จริงโดยรัฐจัดการศึกษาในรูปขององค์บุคคลซึ่งประกอบด้วยผู้แทนชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาของรัฐและผู้ทรงคุณวุฒิ ในสัดส่วนที่สมดุลมีหน้าที่กำหนดนโยบายกำกับดูแลและตรวจสอบการบริหารงานของกลุ่มสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ 2539 ก : 19) โดยการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและในการกำหนดนโยบายที่ต้นนั้นต้องมาจากบุคคลระดับพื้นฐาน คือ พ่อ แม่ ประชาชน และผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาในระดับนี้นำไปสู่แนวคิดในการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จากครู ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาในชุมชนหลายประเด็น คือ (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ 2542 : 56-62)

1. หลักการและลักษณะของการมีส่วนร่วม ชุมชนและโรงเรียนควรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เข้าใจบทบาท ภารกิจที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบ โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของ ชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้แสวงหาความรู้และใช้บริการของโรงเรียนได้

2. ยุทธศาสตร์ของการมีส่วนร่วม ควรเป็นไปในลักษณะของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สร้างภาวะความเป็นผู้นำและตระหนักในบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาเพื่อการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา

3. รูปแบบการมีส่วนร่วม ชุมชน และโรงเรียน ควรร่วมมือกันในการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินชีวิตร่วมกัน โดยครูควรเป็นคนในท้องถิ่นหรืออาศัยอยู่ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ไม่มีเวลาทำงานที่ตายตัวโดยโรงเรียนต้องเป็นของประชาคมจริง ๆ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ควรมีความสัมพันธ์ที่ดีและใกล้ชิด เป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน โรงเรียนต้องเปิดให้ผู้นำชุมชนและประชาชนเข้ามาในโรงเรียนแล้วแสดงความคิดเห็น ชี้แนะ ดูแลและในขณะเดียวกันโรงเรียนก็ให้บริการกับชุมชนด้วยไม่ใช่สอนนักเรียนเพียงอย่างเดียว (คำตัน เดชผล 2540 : 34)

5. หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนต้องคำนึงว่า หลักสูตรที่ดี คือ หลักสูตรที่ต้องเอาชุมชนกับโรงเรียนเข้ามาประสานสัมพันธ์กันให้ได้ ชุมชนต้องมีบทบาท มีภาระหน้าที่พัฒนาหลักสูตรมาร่วมมือกันวิเคราะห์เนื้อหาที่มีอยู่ ส่วนใดบ้างที่ชุมชนรับได้ (จุลศักดิ์ มีทรวงศ์ 2540 : 40)

6. การบริหารและการจัดการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและเงื่อนไขของชุมชนการบริหารและการจัดการศึกษาที่ดีต้องเป็นการศึกษาเพื่อชุมชนคือ ต้องเป็นการจัดการศึกษาที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนกำหนดในการจัดการศึกษา เช่น กำหนดหลักสูตร กำกับดูแลการบริหารโรงเรียน กำกับดูแลคุณภาพของครู รวมทั้งกำหนดลักษณะที่อยากให้เกิดกับเด็กซึ่งจะเป็นคุณภาพที่ดีสำหรับเด็กดีสำหรับชุมชนและดีสำหรับสังคมโดยรวม โดยมีความเชื่อร่วมกันว่า คนในชุมชนจะต้องมีคนที่ดีที่เก่ง ทำเก่ง พอที่จะเป็นหลักในการร่วมกันจัดการศึกษาได้ (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม 2541 : 10)

ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการศึกษาเพื่อเตรียมรับนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) และสนองต่อการบริหารจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 39 กำหนดให้การบริหารและการจัดการศึกษาเป็นการปฏิรูประบบและโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาใหม่ให้เกิดความเป็นเอกภาพและมีคุณภาพ โดยให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังนั้น ชุมชนในเขตพื้นที่จึงมีความสำคัญโดยตรง ต่อการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน และโรงเรียน โดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ จักก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและเกิดประสิทธิผลต่อชุมชนเอง

7. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

7.1 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนเข้าใจการดำเนินงานและความต้องการของโรงเรียนในขณะเดียวกันก็จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ทางการศึกษา ผู้ปกครองและผู้เสียภาษีอื่น ๆ ตัดสินใจถูกต้องว่าต้องการให้โรงเรียนพัฒนาเด็กอย่างไร

การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มากขึ้นด้วยความหวังที่จะให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษาและเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาร่วมกันกับรัฐเพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาและพัฒนาชุมชนไปด้วยนั้น ชัมสัน (Sumption, 1966 อ้างถึงใน อุบลกุลชรินทร์ 2537 : 9-10) ได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความเชื่อและศรัทธา 4 ประการ คือ

1. โรงเรียนรัฐบาลได้มาจากการลงทุนของประชาชน
2. การผดุงไว้ซึ่งเสรีภาพทางวิชาการและความคิด
3. ความสำคัญของการที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการศึกษา
4. ความจำเป็นในการสื่อสารติดต่อสองทาง

7.2 ประโยชน์และความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

โรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ มปป : 61) ดังนั้น โรงเรียนและชุมชนควรมีส่วนร่วมกันในการวางแผน การวางนโยบาย การแก้ปัญหาและประเมินผลของโรงเรียนเอง จากหลักการนี้ จะทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (ชำนาญ รูปเล็ก 2530 : 11) เพื่อสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และสร้างความกลมกลืนระหว่างบ้านกับ โรงเรียนชุมชนจะสามารถให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

ส่วนประโยชน์ของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมี 3 ด้าน ได้แก่ ประโยชน์ที่สถาบันได้รับ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับและประโยชน์ที่ได้รับตรงกัน (ชูชาติ พ่วงสมจิตร 2540 : 35-36) มีดังนี้

1. ช่วยให้ชุมชนรักสถาบัน เป็นหู เป็นตา ดูแลให้ปลอดภัยจากการถูกทำลายให้เสียหายในทรัพย์สินหรือถูกโจรผู้ร้ายขโมย
2. ช่วยให้ได้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างเต็มที่
3. ช่วยให้ได้รับเงิน สิ่งของสนับสนุนจากชุมชน
4. ช่วยให้ได้รับสิ่งบริจาคเช่น ที่ดิน อาคารพวกก่อสร้างหามทรัพย์ต่าง ๆ จากบุคคลในชุมชน
5. ช่วยให้ได้รับบริการจากบริการของชุมชนในด้านการใช้ยานพาหนะ การใช้ห้องสมุด สถานีอนามัย ฯลฯ
6. ชุมชนช่วยดูแลความประพฤติและความปลอดภัยของเด็กนักเรียน นักศึกษา
7. ช่วยให้ได้ใช้บริการจากชุมชน เช่น การจัดหางานให้เด็กทำ การฝึกงานในสถานประกอบการ
8. ช่วยให้โรงเรียนได้ความคิดในการที่ชุมชนให้คำปรึกษาในการพัฒนาโรงเรียน
9. ช่วยให้เด็กนักเรียนนักศึกษาที่ยากจน ได้รับทุนการศึกษาจากชุมชน

10. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นคว้ากับชุมชนมากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้

ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ

1. ช่วยให้ผู้ชมชนมีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้น เป็นผลจากกิจกรรมของโรงเรียนและสถาบัน
การศึกษา

2. ช่วยให้ผู้ชมชนมีรายได้มากขึ้น

3. ช่วยพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน เช่น สถาบันชั้นสูงบางแห่งอาจเปิดสอนวิชา
แก้เครื่องยนต์ ช่างโทรทัศน์ หรือ จัดรายการสอนตอนเย็นโดยมิได้คิดมูลค่าแต่ประการใด

4. ให้ชุมชนเข้ามาใช้ห้องสมุดในโรงเรียนได้

5. ให้บริการชุมชนใช้สถานที่จัดงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานรื่นเริง วันปีใหม่
การแข่งขันกีฬาสำหรับประชาชน แม้แต่งานประเพณีส่วนบุคคล เช่น งานรดน้ำแต่งงาน ฯลฯ

6. ให้บริการชุมชนเข้าเรียนและเล่นดนตรีไทยในรายการ “ดนตรีสำหรับประชาชน”
ในวันสุสัปดาห์

7. ให้ชุมชนได้รับความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น เทคโนโลยีทาง
การเกษตร

8. ให้ชุมชนได้ใช้เป็นสถานที่สาธิตวิธีการต่าง ๆ เช่น การปรุงอาหารที่มีประโยชน์
สำหรับเด็ก

9. ให้ชุมชนได้มีโอกาสภาคภูมิใจในความรู้สึกเป็นเจ้าของสถาบันการศึกษาร่วมด้วย

10. ให้ชุมชนได้ผ่อนคลายความเครียดในกรณีที่โรงเรียนและสถาบันการศึกษาจัดงาน
รื่นเริง แสดงละคร จัดนิทรรศการ

ประโยชน์ที่ได้รับตรงกัน

1. เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน

2. ช่วยให้สถาบันการศึกษาและชุมชนได้จับมือแก้ปัญหาชุมชนร่วมกันได้อย่างเต็มที่
เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กหนีเรียน ฯลฯ

3. ช่วยให้เกิดความเข้าใจผิดหรือความขุ่นมัวอันเกิดขึ้นได้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น
ความเข้าใจผิดเรื่อง การฝากเด็กเข้าเรียน ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการควบคุมความประพฤติของ
โรงเรียน

จากเอกสารดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การศึกษาของโรงเรียนจะก่อให้เกิดความร่วมมือหรือการวางนโยบายเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยสังคมหนึ่งที่ชุมชนพึงให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนกิจการต่างๆ เพื่อความเจริญของชุมชนเอง หากสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนได้ผลดีย่อมร่วมมือกันจัดปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นเพื่อการพัฒนาชุมชนได้ต่อไป

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สิ่งสำคัญที่สุดที่เป็นสิ่งกำหนดกระบวนการและแบบแผนของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ เงื่อนไขทางด้านบริบทของชุมชน เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนและเงื่อนไขทางด้านโรงเรียน ที่สำคัญ คือ การกำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนตรงกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชน ซึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน และคณะกรรมการบริหาร โรงเรียน คณะครูและผู้ปกครองนักเรียน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2541 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาและชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียนในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 แห่ง พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนประกอบด้วย 3 กลุ่ม ปัจจัย คือ กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคม วัฒนธรรม กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ประกอบด้วย ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน สถานภาพ ความคาดหวัง ลักษณะนิสัย พื้นฐาน ผู้นำชุมชน ความพร้อมของคนในชุมชน เป็นต้น กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ประกอบด้วยบุคลากรของโรงเรียน วัฏปฏิบัติงานของโรงเรียน ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนและปัจจัยอื่นๆ เช่น ประสิทธิภาพเป็นมาของโรงเรียน เป็นต้น

สัมพันธ์ อุปลา (2541 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ในส่วนของชุมชนโดยตรง พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางโดยมีส่วนร่วมในกิจการนักเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ ปัญหาที่สำคัญ คือ ชุมชนเข้าใจว่าการจัดการ การศึกษา เป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ บุคลากรใน

โรงเรียนควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและชุมชนควรมีส่วนร่วมรับรู้การตัดสินใจกำหนดนโยบายโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในเรื่องให้ความเห็นชอบต่อแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ ปัญหาที่สำคัญ คือ เมื่อมี การประชุมคณะกรรมการโรงเรียนมักไม่แสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่จะคล้อยตามประธานในที่ประชุม ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ โรงเรียนต้องยอมรับในความสามารถในการตัดสินใจของคณะกรรมการโรงเรียนให้มากขึ้น

คมลิน ศรีมานะศักดิ์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม โดยศึกษาการมีส่วนร่วมใน 7 ด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในด้านการบริหาร ด้านกิจการนักเรียน ด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านความสัมพันธ์ชุมชน ด้านวิชาการและ ด้านธุรการการเงินพัสดุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก ด้านปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วน การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหาร ครูเห็นว่า ผู้บริหารควรให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานวิชาการเป็นอันดับแรกและการตัดสินใจเป็นอันดับรองลงมา

อุบล กุญชรินทร์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความต้องการในการสนับสนุนทางการศึกษาของสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยทำการศึกษาใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดตั้งองค์กรสนับสนุนโรงเรียน ด้านวิชาการ ด้านทุนทรัพย์และด้านบริการ พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษซึ่งมีสมาคมผู้ปกครองและครูมีความต้องการในการสนับสนุนทางการศึกษาทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนจำเป็นต้องเร่งรัดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรการในการพัฒนาการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ซึ่งได้กำหนดให้เร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับตั้งนั้นเมื่อโรงเรียนมีทรัพยากรไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงต้องขอสนับสนุนจากสมาคมผู้ปกครองและครูซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสนับสนุนทางการศึกษา

สุนทร ขอบท่าดี (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการศึกษากับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง พบว่า คณะกรรมการศึกษาส่วนใหญ่มีบทบาทในด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียนและมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองนักเรียน เป็นผู้ประสานงานและแสวงหาความช่วยเหลือจากประชาชนและหน่วยงานอื่นๆ ให้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนหรือพัฒนาโรงเรียนอีกทั้งยังเป็นผู้ให้ข้อมูลและให้บริการของโรงเรียนแก่หน่วยงานอื่น คือ วัด สถานิอนามัย สภาตำบล

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการศึกษา พบว่า กรรมการศึกษามีปัญหาในการประกอบอาชีพส่วนตัว ไม่มีเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ เสนอแนะ ประสานงาน แสวงหาความช่วยเหลือ ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไม่ทราบว่ามีหน้าที่ประชาสัมพันธ์โรงเรียน ส่วนเรื่องประชาชน ไม่กล้าร่วมกิจกรรมและมีความยากจนไม่อาจช่วยเหลือได้

ชำนานู รูปเล็ก (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การสนับสนุนทางการศึกษาที่สมาคม ผู้ปกครองและครูให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการ ประโยชน์และปัญหาเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการศึกษาที่สมาคมผู้ปกครองและครูให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จากทัศนะของครูและกรรมการบริหารสมาคม ผู้ปกครองและครู โดยทำการศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ ด้านวิชาการและวิชาชีพ ด้านการให้สวัสดิการ ด้านการร่วมกิจกรรมโรงเรียนและด้านการเป็นสื่อกลางระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ผลการวิจัย พบว่า

1. ความคิดเห็นของครูต้องการสนับสนุนทางการศึกษาในด้านวิชาการและวิชาชีพ
 มากส่วนคณะกรรมการบริหารสมาคมต้องการสนับสนุนทางการศึกษาอยู่ในระดับกลางทุกด้าน
2. ครูมีความคิดเห็นว่าการสนับสนุนทางการศึกษาในด้านการให้สวัสดิการและด้านวิชาการและวิชาชีพมีประโยชน์มากส่วนคณะกรรมการบริหารสมาคมผู้ปกครองและครูมีความคิดเห็นว่าการให้สวัสดิการและด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีประโยชน์มาก
3. ครูมีความคิดเห็นว่าการสนับสนุนทางการศึกษาทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคณะกรรมการบริหารสมาคมผู้ปกครองและครูมีความคิดเห็นว่าการให้สวัสดิการและด้านการร่วมกิจกรรมโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับน้อย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว พบว่า ผู้วิจัยส่วนใหญ่ได้ศึกษาความต้องการของชุมชนโดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษา โดยเฉพาะให้ความสำคัญในการสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางการศึกษาที่สำคัญสำหรับการศึกษาความต้องการของชุมชน โดยผู้วิจัยได้ขยายการมีส่วนร่วมให้กว้างขึ้นโดยเฉพาะในเรื่องของผู้ปกครองนักเรียน ชาวบ้าน กลุ่มบุคคล องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน สถาบันทางศาสนาและสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งเป็นชุมชนในพื้นที่การศึกษาเพื่อให้ครอบคลุมในด้านของการบริหารจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป ให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ชาโพสกา แฮร์รี่ เมลวิน (Shaposka Harry Melvin . 1997: Abstract) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในชุมชน สถานภาพทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตในโรงเรียนกรณีศึกษาในกลุ่มโรงเรียนในสวนการศึกษาโมนาเวลล์ โดยศึกษา ชุมชนที่มี โรงเรียน 4 ชุมชน อันมีลักษณะพิเศษ ต่อไปนี้

1. ชุมชนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับดี และมีความร่วมมือจากชุมชนสูง
2. ชุมชนที่มีสภาพทางเศรษฐกิจสูงแต่ความร่วมมือจากชุมชนต่ำ
3. สภาพทางเศรษฐกิจต่ำแต่ความร่วมมือทางสังคมสูง
4. สภาพทางเศรษฐกิจและความร่วมมือทางสังคมต่ำ

ผลการศึกษา พบว่า โครงสร้างทางครอบครัว สถานะทางเศรษฐกิจและเชื้อชาติอาจจะสะท้อนให้เห็นถึงระดับความร่วมมือของชุมชนที่มีให้โรงเรียน โดยมีลักษณะที่เด่นชัด คือ กลุ่มโรงเรียนที่มีคุณภาพชีวิตในโรงเรียนสูงจะมีความร่วมมือต่อชุมชนน้อยแต่กลุ่มโรงเรียนที่มีคุณภาพชีวิตในโรงเรียนต่ำ จะมีความร่วมมือต่อชุมชนสูง ลักษณะดังกล่าว คือ

1. ความสัมพันธ์ในทางบวกกับชุมชน
2. มีความร่วมมือกับเอกชนภาคเอกชนที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศและคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งจัดหาบุคลากรและงบประมาณให้กลุ่มโรงเรียนด้วย
3. มีความกระตือรือร้นในการเรียนการสอน
4. มีคณะกรรมการโรงเรียนที่มีความคล่องแคล่วฉับไว

เอ็ดมอนสัน (Edmonson อ้างถึงใน มุนีดิน สมอุนจารย์ 2532: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรมี ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความวิวัฒนาการ
2. เป็นผู้มีความคิดเห็นและมองการณ์ไกล
3. มีความสามารถในการบริหาร
4. มีความสามารถในการกระตุ้นบุคคลอื่น
5. มีความสนใจบุคคลอื่น
6. ความเป็นนักวิชาการ
7. มีความรู้ในวิชาชีพ
8. มีอุดมการณ์ในวิชาชีพและการปฏิบัติงาน

บรูซ (Bruce.1972: Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปผลไว้ ดังนี้

1. ครูและประชาชนต้องการให้ครูใหญ่ทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาเด็กวัยรุ่นและโปรแกรมสันตนาการของชุมชน

2. ครูและประชาชนต้องการให้ครูใหญ่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและการศาสนาของชุมชน
3. ครูและประชาชนต้องการให้ครูใหญ่จัดประชุมร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อผลในการศึกษาของนักเรียน
4. ครูและประชาชน ต้องการให้ครูใหญ่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณโรงเรียนที่เขาปฏิบัติงานอยู่

ตุลานี (Mkhize Thulani . 1982: Abstract) ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนชุมชนผิวสี (Leadership Role of Black Community School Principals in South Africa) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและการศึกษาชุมชนและโรงเรียนชุมชนในสหรัฐอเมริกาและ อเมริกาใต้ ทำการศึกษาลักษณะครูและนักบริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในโรงเรียนชุมชนของประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อจะนำไปปรับปรุงใช้ในโรงเรียนชุมชนของประเทศอัฟริกาได้ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนชุมชน ควรจะพัฒนาจากรากฐานความต้องการของชุมชน โรงเรียนชุมชนควรใช้ประโยชน์จากแหล่งชุมชนทุกด้านเท่าที่เป็นได้โรงเรียนชุมชนควรร่วมกันกับประชาชนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ และสนามเด็กเล่น บริการให้เพียงพอ

จากเอกสารและงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ดังที่กล่าวมานั้นผู้วิจัยเห็นว่า ชุมชนเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการให้ความร่วมมือสนับสนุนทางการศึกษาและเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนในการที่จะขอความช่วยเหลือเพื่อให้งานบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ผ่านมามุ่งที่จะศึกษาความต้องการในการสนับสนุนทางการศึกษาจากชุมชนโดยสมาคมผู้ปกครองและครูเป็นองค์กรกลางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนเท่านั้นโดยขาดความร่วมมือการประสานสัมพันธ์กับองค์กร หน่วยงานและชุมชนอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยคณะกรรมการโรงเรียนที่ได้รับการแต่งตั้ง

การพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ต้องการให้คนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ จึงต้องกระจายอำนาจทางการศึกษาไปสู่ชุมชนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของชาติให้มากที่สุด ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนโดยมุ่งประเด็นไปที่การสำรวจความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากองค์กรชุมชนของรัฐและเอกชน ทุกสาขา อาชีพ สถาบันศาสนา คณะครูและผู้ปกครองของนักเรียน ทั้งในส่วนที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการโรงเรียนและผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการโรงเรียน ในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขต รัตนโกสินทร์ 1

จำนวน 5 โรงเรียน เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปวางแนวทางเพื่อกำหนดนโยบายและนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนซึ่งเป็นบุคลากรในชุมชนโดยตรง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัย เห็นว่า การบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องได้รับความร่วมมืออันดีจากชุมชนโดยเฉพาะชุมชนในเขตพื้นที่บริการ จากเหตุผลที่ว่า โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของชุมชนเกิดขึ้นด้วยความต้องการของชุมชนในขณะเดียวกันโรงเรียนอาจต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนอีกด้วย ในฐานะที่มีหน้าที่เตรียมสมาชิกของชุมชนให้เหมาะกับสภาพแห่งความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอของชุมชน (ชานาญ รูปเล็ก 2530 : 11)

กล่าวได้ว่า โรงเรียนที่อยู่ในเขตที่ชุมชนให้ความร่วมมือสูงจะเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของชุมชน เพราะมีการบริหารที่เปลี่ยนแปลงได้ฉับไวตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกรรมการโรงเรียน และความร่วมมือจากเอกชน องค์กรต่าง ๆ ก็มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาของโรงเรียน เพราะชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของโรงเรียนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงหมายถึง การบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ การร่วมมือกับชุมชนบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การวางแผน การมีส่วนร่วมกันกำหนดความมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการร่วมมือพัฒนาอาคาร สถานที่ อุปกรณ์การศึกษา สนามเด็กเล่นของโรงเรียนและต้องมีการบริการที่ดีจะทำให้โรงเรียนและชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกันจะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่โรงเรียน และตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการเสนอวิธีการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเป็นลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ชุมชน ประกอบด้วย

1.1 ตัวแทนชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนองค์กรภาครัฐ ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนสถานประกอบการ ผู้แทนครู ผู้แทนสถาบันศาสนา และผู้แทนสถาบันสังคมอื่น ๆ

1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจาก ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชุมชนประกอบด้วย

2.1 ตัวแทนชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนองค์กรภาครัฐ ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนสถานประกอบการ ผู้แทนครู ผู้แทนสถาบันศาสนาและผู้แทนสถาบันสังคมอื่น ๆ จำนวน 445 คน

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จาก ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาใน 4 ด้าน คือ

- 1 ด้านวิชาการ

2. ด้านงบประมาณ
3. ด้านการบริหารงานบุคคล
4. ด้านการบริหารงานทั่วไป

โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม มีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยให้ความหมายของคำตอบไว้ ดังนี้

5	หมายถึง	ความต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด
4	หมายถึง	ความต้องการมีส่วนร่วมมาก
3	หมายถึง	ความต้องการมีส่วนร่วมปานกลาง
2	หมายถึง	ความต้องการมีส่วนร่วมน้อย
1	หมายถึง	ความต้องการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

3.คำถามปลายเปิด (Open – ended) สำหรับแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เพื่อแปลความหมาย เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเกณฑ์ประมาณค่าตามแนวของเบสต์ (Best. 1970 : 204) มีดังนี้

1.00 – 1.50	หมายถึง	ต้องการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด
1.51 – 2.50	หมายถึง	ต้องการมีส่วนร่วมน้อย
2.51 – 3.50	หมายถึง	ต้องการมีส่วนร่วมปานกลาง
3.51 – 4.50	หมายถึง	ต้องการมีส่วนร่วมมาก
4.51 – 5.00	หมายถึง	ต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษา และตำรา บทความ รายงาน และสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบของแบบสอบถาม
2. สร้างข้อคำถามโดยใช้ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. นำเครื่องมือไปทดสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ รศ.สุรัชย์ ประเสริฐสรวย รองคณบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นายสายันท์ รุ่งป่าสัก ผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 9 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า นางศรีลักษณ์ มาโกมล อาจารย์ 3 ระดับ 9 ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ได้ให้การพิจารณาและแนะนำปรับปรุงให้เป็นแบบสอบถามที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา
4. นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา
5. นำเครื่องมือที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 50 คน เพื่อหาค่าระดับความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97
6. นำเครื่องมือที่ตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ติดต่อขออนุญาตผู้บังคับบัญชาและขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 จำนวน 5 โรงเรียน ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยตนเองพร้อมด้วยทีมงานเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล ได้รับแบบสอบถามคืน ร้อยละ 99

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้านความต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. ประมวลผลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ในรูปความถี่ประกอบความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอในรูปของการวิเคราะห์และบรรยายประกอบตาราง โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

- 1.1 สถานภาพ
- 1.2 วุฒิการศึกษา
- 1.3 อาชีพ
- 1.4 รายได้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 เป็นรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน คือ

- 2.1 ด้านวิชาการ
- 2.2 ด้านงบประมาณ
- 2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล
- 2.4 ด้านการบริหารทั่วไป

ตอนที่ 3 ประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชนโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

- 3.1 ด้านวิชาการ
- 3.2 ด้านงบประมาณ
- 3.3 ด้านการบริหารงานบุคคล
- 3.4 ด้านการบริหารทั่วไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	50	10.10
ตัวแทนชุมชน	445	86.90
รวม	495	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 10.10 และตัวแทนชุมชน ร้อยละ 86.90 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงวุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ปริญญาตรี	160	32.30
ปริญญาตรี	256	51.70
ปริญญาโท	74	15.00
ปริญญาเอก	5	1.00
รวม	495	100

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีวุฒิการศึกษาระดับ ปริญญาตรี ร้อยละ 51.70 ต่ำกว่าปริญญาตรี 32.30 ปริญญาโท 15.00 และ ปริญญาเอก 1.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	208	42.00
รับจ้าง	79	16.00
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	132	26.70
พนักงานบริษัท / ห้างร้าน	76	15.30
รวม	495	100

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอาชีพ รับราชการ ร้อยละ 42.00 ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 26.70 รับจ้าง ร้อยละ 16.00 และ พนักงานบริษัท/ห้างร้าน ร้อยละ 15.30 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	40	8.10
5,001-10,000 บาท	108	21.80
10,001-20,000 บาท	197	39.80
มากกว่า 20,000 บาท	150	30.30
รวม	495	100

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายได้ 10,001-20, 000 บาท ร้อยละ 39.80 มากกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 30.30 รายได้ 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 21.80 และ ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 8.10 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1

ตารางที่ 5 แสดงความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1

ความต้องการของ ชุมชนในการมี ส่วนร่วมบริหาร จัดการศึกษา	ตัวแทนชุมชน			คณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐาน			ชุมชน		
	$\bar{X}$	S.D.	ความ หมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความ หมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความ หมาย
1. ด้านวิชาการ	3.70	0.44	มาก	3.96	0.38	มาก	3.72	0.43	มาก
2. ด้านงบประมาณ	3.52	0.44	มาก	3.67	0.49	มาก	3.53	0.44	มาก
3. ด้านการบริหาร งานบุคคล	3.65	0.49	มาก	3.90	0.37	มาก	3.66	0.47	มาก
4. ด้านการบริหาร ทั่วไป	3.64	0.46	มาก	3.93	0.36	มาก	3.67	0.45	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ชุมชนของโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.72$) ด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 3.67$) ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.66$) และ ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความต้องการของตัวแทนชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา พบว่า ตัวแทนชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.70$) ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.65$) ด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 3.64$) และด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.52$) ตามลำดับ ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.96$) ด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 3.93$) ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.90$) และ ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.67$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของ
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขต
รัตนโกสินทร์ 1 ด้านวิชาการ

ข้อ	รายการ	ตัวแทนชุมชน			คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน			ชุมชน		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.	วางแผนกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	3.62	0.39	มาก	3.90	0.37	มาก	3.65	0.40	มาก
2.	สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนา งานวิชาการ	3.87	0.38	มาก	4.14	0.33	มาก	3.90	0.37	มาก
3.	วางแผนการรับนักเรียนและป้อนนิเทศนักเรียนใหม่	3.45	0.35	ปานกลาง	3.86	0.35	มาก	3.49	0.36	ปานกลาง
4.	สร้างหลักสูตรให้เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นมากที่สุด	3.56	0.47	มาก	3.84	0.35	มาก	3.59	0.46	มาก
5.	จัดหาและเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน	3.61	0.49	มาก	3.82	0.42	มาก	3.63	0.49	มาก
6.	ส่งเสริมผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนของนักเรียน	3.89	0.42	มาก	4.14	0.33	มาก	3.92	0.41	มาก
7.	จัดสอนซ่อมเสริม สอนพิเศษ และฝึกอาชีพให้นักเรียน	3.71	0.44	มาก	3.71	0.39	มาก	3.71	0.43	มาก
8.	ส่งเสริมให้ครู อาจารย์เข้ารับการอบรมโครงการต่าง ๆ และผลิตสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน	3.86	0.46	มาก	4.16	0.44	มาก	3.89	0.47	มาก
9.	ทำการวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน	3.69	0.46	มาก	3.98	0.36	มาก	3.72	0.45	มาก
10.	ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริงโดยเน้นการสะสมผลงานและการตรวจผลงานนักเรียน	3.74	0.44	มาก	4.04	0.35	มาก	3.77	0.43	มาก

๗๖

๖๖๖.119

๖๔๙๕๐

๖๕๔๔

๖.๖

1๖๕๕

จากตารางที่ 6 พบว่าชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา ด้านวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 9 รายการ ได้แก่ ส่งเสริมผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนของนักเรียน ($\bar{X} = 3.92$) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนา งานวิชาการ ($\bar{X} = 3.90$) ส่งเสริมให้ครู-อาจารย์เข้ารับการอบรมโครงการต่างๆ และ ผลิตสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.89$) ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริงโดยเน้นการสะสมผลงานและการตรวจผลงานนักเรียน ($\bar{X} = 3.77$) ทำการวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ($\bar{X} = 3.72$) จัดสอนซ่อมเสริม สอนพิเศษ และฝึกอาชีพให้แก่ นักเรียน ($\bar{X} = 3.71$) วางแผนกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.65$) จัดหาและเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน ($\bar{X} = 3.63$) และ สร้างหลักสูตรให้เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นมากที่สุด ($\bar{X} = 3.59$) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ ได้แก่ วางแผนการรับนักเรียนและปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ ($\bar{X} = 3.49$)

เมื่อพิจารณาความต้องการมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวแทนชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก 9 รายการ ได้แก่ ส่งเสริมผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนของนักเรียน ส่งเสริมผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนของนักเรียน ($\bar{X} = 3.89$) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนา งานวิชาการ ($\bar{X} = 3.87$) ส่งเสริมให้ครู อาจารย์เข้ารับการอบรมโครงการต่าง ๆ และ ผลิตสื่อเพื่อพัฒนา การเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.86$) ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริงโดยเน้นการสะสมผลงานและการตรวจผลงานนักเรียน ($\bar{X} = 3.74$) จัดสอนซ่อมเสริม สอนพิเศษ และฝึกอาชีพให้แก่ นักเรียน ($\bar{X} = 3.71$) ทำการวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ($\bar{X} = 3.69$) วางแผนกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.62$) จัดหาและเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน ($\bar{X} = 3.61$) และ สร้างหลักสูตรให้เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นมากที่สุด ($\bar{X} = 3.56$) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ ได้แก่ วางแผนการรับนักเรียนและปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ ($\bar{X} = 3.45$) ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาระดับมากทุกรายการ ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูอาจารย์เข้ารับการอบรมโครงการต่าง ๆ ผลิตสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.16$) ส่งเสริมผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนของนักเรียนและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนา งานวิชาการ ($\bar{X} = 4.14$) ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริงโดยเน้นการสะสมผลงานและการตรวจผลงานนักเรียน ($\bar{X} = 4.04$) ทำการวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ($\bar{X} = 3.98$) วางแผนกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.90$) วางแผนการรับนักเรียนและปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ ($\bar{X} = 3.86$) สร้างหลักสูตรให้เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นมากที่สุด ($\bar{X} = 3.84$) จัดหาและเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน ($\bar{X} = 3.82$) และจัดสอนซ่อมเสริมสอนพิเศษและฝึกอาชีพให้แก่ นักเรียน ($\bar{X} = 3.71$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 แสดงความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1
ด้านงบประมาณ

ข้อ	รายการ	ตัวแทนชุมชน			คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน			ชุมชน		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.	วางแผนในการจัดทำงบประมาณประจำปีของโรงเรียน	3.49	0.43	ปานกลาง	3.86	0.37	มาก	3.49	0.43	ปานกลาง
2.	จัดทำงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน	3.48	0.42	ปานกลาง	3.73	0.46	มาก	3.48	0.43	ปานกลาง
3.	วางระบบเครือข่ายการจัดทำงบประมาณให้เป็นสากลโดยนำระบบ LAN มาใช้ในโรงเรียน	3.61	0.50	มาก	3.90	0.52	มาก	3.61	0.50	มาก
4.	จัดทำงบประมาณ และทรัพยากรภายนอกเพื่อการบริหารจัดการภายในโรงเรียน	3.59	0.42	มาก	3.86	0.37	มาก	3.59	0.42	มาก
5.	พิจารณาการจัดซื้อ จัดจ้าง วัสดุ ครุภัณฑ์ของโรงเรียน	3.45	0.41	ปานกลาง	3.43	0.37	ปานกลาง	3.45	0.41	ปานกลาง
6.	จัดหาและให้ทุนเพื่อสวัสดิการแก่ครู อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน	3.61	0.42	มาก	3.73	0.46	มาก	3.61	0.43	มาก
7.	จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน	3.60	0.42	มาก	3.57	0.51	มาก	3.60	0.43	มาก
8.	ดำเนินการและระดมเงินทุนสำหรับจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนของโรงเรียน	3.45	0.41	ปานกลาง	3.49	0.39	ปานกลาง	3.45	0.41	ปานกลาง
9.	ตรวจสอบบัญชี งบดุล และ การเงินทุกประเภทของโรงเรียน	3.47	0.46	ปานกลาง	3.55	0.67	มาก	3.47	0.48	ปานกลาง
10.	ติดตามและประเมินผลการบริหารงบประมาณของโรงเรียน	3.57	0.47	มาก	3.61	0.68	มาก	3.57	0.49	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่าชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา ด้านงบประมาณอยู่ในระดับมาก 5 รายการ ได้แก่ จัดหาและให้ทุนเพื่อสวัสดิการแก่ครู-อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.61$) วางระบบเครือข่ายการจัดทำงบประมาณให้เป็นสากลโดยนำระบบ LAN มาใช้ในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.61$) จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันของ

โรงเรียน ($\bar{X} = 3.60$) จัดหางบประมาณและทรัพยากรภายนอกเพื่อการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.59$) และติดตามและประเมินผลการบริหารงบประมาณของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.57$) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 5 รายการ ได้แก่ วางแผนในการจัดหางบประมาณประจำปีของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.49$) จัดหางบประมาณเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.48$) ตรวจสอบบัญชี งบดุล และการเงินทุกประเภทของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.47$) ดำเนินการและระดมเงินทุนสำหรับจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.45$) และพิจารณาการจัดซื้อ จัดจ้าง วัสดุ ครุภัณฑ์ของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.45$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความต้องการมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ตัวแทนชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาด้านงบประมาณอยู่ในระดับมาก 5 รายการ ได้แก่ จัดหาและให้ทุนเพื่อสวัสดิการแก่ครู-อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.61$) วางระบบเครือข่ายการจัดหางบประมาณให้เป็นสากลโดยนำระบบ LAN มาใช้ในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.61$) จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.60$) จัดหางบประมาณและทรัพยากรภายนอกเพื่อการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.59$) ติดตามและประเมินผลการบริหารงบประมาณของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.57$) และอยู่ในระดับปานกลาง 5 รายการ ได้แก่ วางแผนในการจัดหางบประมาณประจำปีของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.49$) จัดหางบประมาณเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.48$) ตรวจสอบบัญชี งบดุลและ การเงินทุกประเภทของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.47$) ดำเนินการและระดมเงินทุนสำหรับจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.45$) และพิจารณาการจัดซื้อ จัดจ้าง วัสดุ ครุภัณฑ์ของ โรงเรียน ($\bar{X} = 3.45$) ตามลำดับ ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก 8 รายการ ได้แก่ วางระบบเครือข่ายการจัดหางบประมาณให้เป็นสากลโดยนำระบบ LAN มาใช้ในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.90$) วางแผนในการจัดหางบประมาณประจำปีของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.86$) จัดหางบประมาณและทรัพยากรภายนอกเพื่อการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.86$) จัดหางบประมาณเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.73$) จัดหาและให้ทุนเพื่อสวัสดิการแก่ครู-อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.73$) ติดตามและประเมินผลการบริหารงบประมาณของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.61$) จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.57$) ตรวจสอบบัญชี งบดุลและการเงินทุกประเภทของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.55$) และอยู่ในระดับปานกลาง 2 รายการ ได้แก่ ดำเนินการและระดมเงินทุนสำหรับจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.49$) และพิจารณาการจัดซื้อ จัดจ้าง วัสดุ ครุภัณฑ์ของ โรงเรียน ($\bar{X} = 3.43$) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของ
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขต
รัตนโกสินทร์ 1 ด้านการบริหารงานบุคคล

ข้อ	รายการ	ตัวแทนชุมชน			คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน			ชุมชน		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.	วางแผนสรรหาอัตราว่างและบุคลากรเพื่อให้มีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการของโรงเรียน	3.59	0.49	มาก	3.84	0.31	มาก	3.62	0.47	มาก
2.	วางแผนพัฒนา ส่งเสริมคุณธรรม และวินัยของบุคลากรในโรงเรียน	3.87	0.40	มาก	3.98	0.34	มาก	3.88	0.39	มาก
3.	พิจารณา คัดเลือกบุคลากรเพื่อบรรจุแต่งตั้งตามความต้องการของโรงเรียน	3.53	0.51	มาก	3.76	0.42	มาก	3.55	0.51	มาก
4.	ดำเนินการอบรม สัมมนาบุคลากรในโรงเรียน	3.54	0.46	มาก	3.92	0.45	มาก	3.58	0.46	มาก
5.	จัดสวัสดิการเพื่อให้ขวัญกำลังใจ ยกย่อง เชิดชูเกียรติแก่ครู และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา	3.63	0.47	มาก	4.10	0.28	มาก	3.67	0.46	มาก
6.	ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถของบุคลากรเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	3.81	0.45	มาก	4.14	0.35	มาก	3.85	0.45	มาก
7.	เสนอแนะพิจารณาความดี ความชอบ และเลื่อนตำแหน่งบุคลากรของโรงเรียน	3.46	0.51	ปานกลาง	3.63	0.26	มาก	3.48	0.48	ปานกลาง
8.	จัดหาวิทยากรให้การอบรม เสริมความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน	3.70	0.50	มาก	3.94	0.42	มาก	3.72	0.49	มาก
9.	ประสานงานและอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยให้แก่นักเรียน ครู และบุคลากรอื่นๆ ของโรงเรียน	3.73	0.48	มาก	3.90	0.36	มาก	3.74	0.47	มาก
10.	กำกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน	3.63	0.51	มาก	4.00	0.39	มาก	3.65	0.50	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาด้านการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก 9 รายการ ได้แก่ วางแผนพัฒนา ส่งเสริมคุณธรรม และวินัยของบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.88$) ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถของบุคลากรเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ($\bar{X} = 3.85$) ประสานงานและอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยให้แก่นักเรียน ครู และบุคลากรอื่น ๆ ของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.74$) จัดหาวิทยากรให้การอบรมเสริมความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.72$) จัดสวัสดิการเพื่อให้ขวัญกำลังใจยกย่อง เชิดชูเกียรติแก่ครู และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.67$) กำกับติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.65$) วางแผนสรรหาอัตราว่างและบุคลากรเพื่อให้มีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.62$) ดำเนินการอบรม สัมมนาบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.58$) พิจารณา คัดเลือกบุคลากรเพื่อบรรจุแต่งตั้งตามความต้องการของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.55$) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ ได้แก่ เสนอแนะพิจารณาความดี ความชอบและเลื่อนตำแหน่งบุคลากรของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.48$)

เมื่อพิจารณาความต้องการมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวแทนชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก 9 รายการ ได้แก่ วางแผนพัฒนา ส่งเสริมคุณธรรม และวินัยของบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.87$) ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถของบุคลากรเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ($\bar{X} = 3.81$) ประสานงานและอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยให้แก่นักเรียน ครู และบุคลากรอื่น ๆ ของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.73$) จัดหาวิทยากรให้การอบรมเสริมความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.70$) จัดสวัสดิการเพื่อให้ขวัญกำลังใจ ยกย่อง เชิดชูเกียรติแก่ครู และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.63$) กำกับติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.63$) วางแผนสรรหาอัตราว่างและบุคลากรเพื่อให้มีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.59$) ดำเนินการอบรม สัมมนาบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.54$) พิจารณา คัดเลือกบุคลากรเพื่อบรรจุแต่งตั้งตามความต้องการของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ ได้แก่ เสนอแนะพิจารณาความดี ความชอบและเลื่อนตำแหน่งบุคลากรของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.46$)

ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาด้านการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากทุกรายการ ได้แก่ ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถของบุคลากรเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ($\bar{X} = 4.14$) จัดสวัสดิการเพื่อให้ขวัญกำลังใจ ยกย่อง เชิดชูเกียรติแก่ครู และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.10$) กำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน

($\bar{X}=4.00$) วางแผนพัฒนา ส่งเสริมคุณธรรม และวินัยของบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X}=3.98$) จัดหาวิทยากรให้การอบรมเสริมความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X}=3.94$) ดำเนินการอบรมสัมมนาบุคลากรในโรงเรียน ($\bar{X}=3.92$) ประสานงานและอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยให้แก่ นักเรียน ครู และบุคลากรอื่น ๆ ของโรงเรียน ($\bar{X}=3.90$) วางแผนสรรหาอัตรา กำลังและบุคลากรเพื่อให้มีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการของโรงเรียน ($\bar{X}=3.84$) พิจารณา คัดเลือกบุคลากรเพื่อบรรจุแต่งตั้งตามความต้องการของโรงเรียน ($\bar{X}=3.76$) และ เสนอแนะ พิจารณาความดี ความชอบและเลื่อนตำแหน่งบุคลากรของโรงเรียน ($\bar{X}=3.63$) ตามลำดับ

ตารางที่ 9 แสดงความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของ
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขต
รัตนโกสินทร์ 1 ด้านการบริหารทั่วไป

ข้อ	รายการ	ตัวแทนชุมชน			คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน			ชุมชน		
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.	วางแผนจัดตั้งสมาคม องค์การเพื่อช่วยเหลือการศึกษาของโรงเรียนและชุมชน	3.51	0.41	มาก	3.61	0.36	มาก	3.52	0.40	มาก
2.	วางแผนจัดระบบสารสนเทศและแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน	3.46	0.42	ปานกลาง	3.86	0.31	มาก	3.50	0.41	ปานกลาง
3.	จัดกิจกรรมส่งเสริมและประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน	3.60	0.38	มาก	3.88	0.34	มาก	3.63	0.38	มาก
4.	ให้การสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ฝึกฝีมือแรงงานให้แก่นักเรียนและชุมชนในท้องถิ่น	3.73	0.46	มาก	4.04	0.33	มาก	3.76	0.45	มาก
5.	ดำเนินการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดต้านภัยเอดส์ให้นักเรียนในโรงเรียนและชุมชน	3.95	0.50	มาก	4.18	0.28	มาก	3.98	0.48	มาก
6.	พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน	3.78	0.46	มาก	3.92	0.38	มาก	3.79	0.43	มาก
7.	เป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารและชื่อเสียงของโรงเรียนต่อชุมชน	3.67	0.44	มาก	4.02	0.34	มาก	3.70	0.43	มาก
8.	ให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์ยานพาหนะ อาคารสถานที่และสาธารณูปโภคของโรงเรียน	3.49	0.46	ปานกลาง	3.88	0.38	มาก	3.53	0.46	มาก
9.	ส่งเสริมการค้นคว้า จัดหาแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน	3.58	0.52	มาก	3.98	0.34	มาก	3.62	0.51	มาก
10.	กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน	3.62	0.49	มาก	3.92	0.45	มาก	3.65	0.49	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา ด้านการบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมาก 9 รายการ ได้แก่ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดต้านภัยเอดส์ให้นักเรียนในโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X}=3.98$) พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ($\bar{X}=3.97$) ให้การสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ฝึกฝีมือแรงงานให้นักเรียนและชุมชนในท้องถิ่น ($\bar{X}=3.76$) เป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารและชื่อเสียงของโรงเรียนต่อชุมชน ($\bar{X}=3.70$) กำกับติดตาม ดูแล และประเมินผล การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน ($\bar{X}=3.65$) จัดกิจกรรมส่งเสริมและประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X}=3.63$) ส่งเสริมการค้นคว้า จัดหาแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน ($\bar{X}=3.62$) ให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ อาคารสถานที่และสาธารณูปโภคของโรงเรียน ($\bar{X}=3.53$) และวางแผนจัดตั้งสมาคม องค์การเพื่อช่วยเหลือการศึกษาของโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X}=3.52$) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ ได้แก่ วางแผนจัดระบบสารสนเทศและแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน ($\bar{X}=3.50$)

เมื่อพิจารณาความต้องการมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวแทนชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ด้านการบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมาก 8 รายการ ได้แก่ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดต้านภัยเอดส์ให้นักเรียนในโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X}=3.95$) พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ($\bar{X}=3.78$) ให้การสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ฝึกฝีมือแรงงานให้นักเรียนและชุมชนในท้องถิ่น ($\bar{X}=3.73$) เป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารและชื่อเสียงของโรงเรียนต่อชุมชน ($\bar{X}=3.67$) กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผล การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน ($\bar{X}=3.62$) จัดกิจกรรมส่งเสริมและประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X}=3.60$) ส่งเสริมการค้นคว้า จัดหาแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน ($\bar{X}=3.58$) และวางแผนจัดตั้งสมาคม องค์การเพื่อช่วยเหลือการศึกษาของโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X}=3.51$) ตามลำดับและอยู่ในระดับปานกลาง 2 รายการ ได้แก่ ให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ อาคารสถานที่และสาธารณูปโภคของโรงเรียน ($\bar{X}=3.49$) และวางแผนจัดระบบสารสนเทศและแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน ($\bar{X}=3.46$) ตามลำดับ ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาด้านบริหารทั่วไปอยู่ในระดับมาก ทุกรายการ ได้แก่ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดต้านภัยเอดส์ให้นักเรียนในโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X}=4.18$) ให้การสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ฝึกฝีมือแรงงานให้นักเรียนและชุมชนในท้องถิ่น ($\bar{X}=4.04$) เป็นสื่อกลาง ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารและชื่อเสียงของโรงเรียนต่อชุมชน ($\bar{X}=4.02$) ส่งเสริมการค้นคว้า จัดหาแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน ($\bar{X}=3.98$) พัฒนาอาคาร

สถานที่และสภาพแวดล้อมให้อื้ออำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ($\bar{X}=3.92$)
 กำกับ ติดตาม ดูแลและประเมินผล การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน ($\bar{X}=3.92$) ให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ อาคารสถานที่และสาธารณูปโภคของโรงเรียน ($\bar{X}=3.88$)
 จัดกิจกรรมส่งเสริมและประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X}=3.88$) วางแผนจัดระบบสารสนเทศและแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน ($\bar{X}=3.86$) และวางแผนจัดตั้งสมาคม องค์การเพื่อช่วยเหลือการศึกษาของโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X}=3.61$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชน เกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ตารางที่ 10 แสดงผลการประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	ความถี่
ด้านวิชาการ	
1. เป็นผู้ร่วมบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน	60
2. เป็นกรรมการโรงเรียน กรรมการการพัฒนาหลักสูตร เป็นตัวแทนของชุมชน เป็นกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง	56
3. เป็นผู้ร่วมรับรู้เพื่อพัฒนาความสามารถของชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อความเข้าใจในระบบการศึกษามากยิ่งขึ้น	49
4. เป็นผู้ร่วมจัดประชุมสัมมนานักเรียนด้านวิชาการและจริยธรรม	21
5. เป็นผู้ช่วยจัดอบรมฝึกอาชีพให้นักเรียน	17
6. เป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	16
7. เป็นผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรต่าง ๆ	16
8. เป็นผู้ร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	8
9. เป็นผู้ร่วมจัดโครงการแลกเปลี่ยนหนังสือระหว่างนักเรียน	7
ด้านงบประมาณ	
1. โรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารงาน จึงควรหาความร่วมมือจากชุมชนโดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เดินการกุศลทอดผ้าป่าสามัคคี	74
2. เป็นผู้ร่วมหาทุนสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน	64
3. การบริหารงบประมาณของโรงเรียนควรให้ชุมชนได้รับทราบ เพื่อการเสนอแนะและพัฒนาให้ดีขึ้น	16

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	ความถี่
4. โรงเรียนและชุมชนจะมีรายได้ร่วมกันในการพัฒนาความรู้พื้นฐานอาชีพจากโรงเรียนและปลูกจิตสำนึกที่ดีให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้วย	8
ด้านการบริหารงานบุคคล	
1 โรงเรียนต้องสร้างความเข้าใจกับครูในการยอมรับความคิดเห็นข้อเสนอแนะตลอดจนบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียน	87
2. ต้องการให้โรงเรียนดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างบ้านและโรงเรียน	82
3. ต้องการให้ครูและผู้ปกครองประสานงานกันอย่างใกล้ชิด เพื่อความเข้าใจถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาที่แท้จริงทำให้เกิดความมั่นใจในการสอนและการบริหารการศึกษาของโรงเรียน	57
4. เป็นวิทยากรเกี่ยวกับจริยธรรม การป้องกันสารเสพติด ให้กับโรงเรียน การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และภูมิปัญญาท้องถิ่น	46
5. เป็นผู้ให้รางวัลนักเรียนที่เรียนดีและด้านประพฤติดี	35
6. เป็นผู้ช่วยสอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียนโดยเฉพาะขณะอยู่นอกบริเวณโรงเรียน	34
7. ผู้บริหารโรงเรียนต้องเปิดกว้างทางความคิดรับฟังความเห็น ข้อเสนอแนะของชุมชน และนำไปพิจารณาเพื่อปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อนักเรียน	32
8. เป็นผู้ให้สวัสดิการเป็นของขวัญกำลังใจแก่ครู ยกย่องเชิดชูครูที่ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ	30
9. ร่วมจัดกิจกรรมกับครู และผู้ปกครองเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่นการอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน	26
10.ครูบางส่วนยึดตัวเองเป็นสำคัญไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาตัวเอง และบางส่วนไม่ตั้งใจทำงาน	19
11.เป็นผู้ร่วมพิจารณาบุคลากรในการบรรจุแต่งตั้งผู้มาปฏิบัติงานในโรงเรียน	6

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	ความถี่
ด้านการบริหารทั่วไป	
1. โรงเรียนต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี เพื่อรับรู้ปัญหา และความต้องการของชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนแจ้งข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนให้ชุมชนทราบจะช่วยให้การพัฒนางานบริหารการศึกษาของโรงเรียนถูกต้องและเจริญก้าวหน้า	158
2. ชุมชนไม่มีเวลาว่างพอที่จะร่วมกิจกรรมของโรงเรียนหรือเวลาที่ว่างไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน	125
3. โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดี จริงจัง ต่อเนื่องจะทำให้ชุมชนสนับสนุนโรงเรียนอย่างเต็มที่	132
4. ปัญหาของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหาร โรงเรียนไม่ให้ความร่วมมืออย่างจริงจังโรงเรียนและชุมชนมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ทำให้ข้อคิดเห็นไม่ได้นำไปปฏิบัติให้เกิดผลโรงเรียนและชุมชนมีโอกาสนพบปะสังสรรค์กันน้อยมากควรหาโอกาสพบกันให้มากขึ้น	120
5. ประโยชน์โรงเรียนได้รับชัดเจน คือ ความร่วมมือในกิจกรรม สำคัญ ๆ เช่น กิจกรรมต่อต้านสิ่งเสพติด และสิ่งมอมเมานักเรียน ได้รับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากวิทยากรในชุมชน ช่องว่างระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนน้อยลง โรงเรียนจะได้รับความศรัทธาจากชุมชนมากขึ้น	109
6. ชุมชนเสนอแนะให้โรงเรียนเน้นกิจกรรมทางศาสนา จัดกิจกรรมร่วมระหว่าง ครู และผู้ปกครอง	87
7. ชุมชนต้องการสนับสนุนและช่วยเหลือด้านบริการ สาธารณูปโภค	60
8. ชุมชนต้องการสนับสนุนและพัฒนาเกี่ยวกับเอกสารและสารสนเทศ	28

จากตารางที่ 10 พบว่าชุมชนโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา ได้แก่ ด้านวิชาการเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมากที่สุด เรื่อง เป็นผู้ร่วมบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์การเรียน การสอน ระดับความถี่ 60 รองลงมา คือ เป็นกรรมการโรงเรียน กรรมการพัฒนาหลักสูตร เป็นตัวแทนของชุมชน เป็นกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ระดับความถี่ 56

ด้านงบประมาณ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมากที่สุด เรื่อง โรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารงาน จึงควรหาความร่วมมือจากชุมชนโดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เดินการกุศล ทอดผ้าป่าสามัคคี ระดับความถี่ 74 รองลงมา คือ เป็นผู้ร่วมหาทุนสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ระดับความถี่ 64

ด้านการบริหารงานบุคคล แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ เรื่อง โรงเรียนต้องสร้างความเข้าใจกับครู-อาจารย์ ในการยอมรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตลอดจนบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียน ระดับความถี่ 87 รองลงมา คือ ต้องการให้โรงเรียนดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างบ้านและโรงเรียน

ด้านการบริหารทั่วไป แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ เรื่อง โรงเรียนต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีเพื่อรับรู้ปัญหา ความต้องการของชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตลอดจนแจ้งข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนให้ชุมชนทราบจะช่วยให้การพัฒนาการบริหารการศึกษาของโรงเรียนถูกต้องและเจริญก้าวหน้า ระดับความถี่ 158 รองลงมา คือ ชุมชนไม่มีเวลาว่างพอที่จะร่วมกิจกรรมของโรงเรียน หรือเวลาที่ว่างไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน ระดับความถี่ 125

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนประกอบด้วย

1.1 ตัวแทนชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนองค์กรภาครัฐ ผู้แทนองค์กร
เอกชน ผู้แทนสถานประกอบการ ผู้แทนครู ผู้แทนสถาบันศาสนา และผู้แทนสถาบันสังคมอื่น ๆ

1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็น
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จาก ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน
ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยผู้บริหารโรงเรียนเป็น
กรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชุมชน ประกอบด้วย

2.1 ตัวแทนชุมชนได้แก่ผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนองค์กรภาครัฐ ผู้แทนองค์กรเอกชน
ผู้แทนสถานประกอบการ ผู้แทนครู ผู้แทนสถาบันศาสนาและผู้แทนสถาบันสังคมอื่น ๆ จำนวน
445 คน

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็น
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จาก ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็น
กรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง จำนวน รวม 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหาร
จัดการศึกษา ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้าน
การบริหารทั่วไป โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

มีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด สำหรับแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือวิจัยครั้งนี้สร้างขึ้น โดยศึกษาข้อมูลความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาจากเอกสาร ตำราวิชาการ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ นายสายันท์ รุ่งป่าสัก ผู้อำนวยการโรงเรียนระดับ 9 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า รศ. สุรัชย์ ประเสริฐสรวย รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และนางศรีลักษณ์ มาโกมล อาจารย์ 3 ระดับ 9 ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

นำเครื่องมือที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 50 คน เพื่อหาค่าระดับความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ติดต่อขออนุญาตผู้บังคับบัญชาและขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารโรงเรียนสหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามแก่ผู้แทนชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยตนเองและทีมงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยแจกแจงความถี่ และร้อยละ
2. วิเคราะห์ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. ประมวลผลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะโดยใช้ความถี่ประกอบความเรียง การนำเสนอข้อมูลจัดทำในรูปตารางและความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลสรุปการประเมินสถานภาพทั่วไป

ผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพตามจำนวนเรียงลำดับดังนี้ คือ ตัวแทนชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวุฒิการศึกษาตามลำดับดังนี้ปริญญาตรี ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก อาชีพเรียงลำดับ ดังนี้ รับราชการ ประกอบธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง พนักงานบริษัท/ ห้างร้าน มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท , มากกว่า 20,000 บาท , 5,001 – 10,000 บาท และต่ำกว่า 5,000 บาท ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป สรุปได้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก 9 รายการ ได้แก่ ส่งเสริมผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนของนักเรียน สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนางานวิชาการ ส่งเสริมให้ครู อาจารย์เข้ารับการอบรมโครงการต่างๆ และผลิตสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริงโดยเน้นการสะสมผลงาน และการตรวจผลงานนักเรียนทำการวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จัดสอนซ่อมเสริม สอนพิเศษและฝึกอาชีพให้นักเรียน วางแผนกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และจัดหาและเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน สร้างหลักสูตรให้เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นมากที่สุด ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ ได้แก่ วางแผนการรับนักเรียนและปฐมนิเทศนักเรียนใหม่

2. ด้านงบประมาณ

ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา ด้านงบประมาณอยู่ในระดับมาก 5 รายการ ได้แก่ จัดหาและให้ทุนเพื่อสวัสดิการแก่ครู-อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน วางระบบเครือข่ายการจัดทำงบประมาณให้เป็นสากลโดยนำระบบ LAN มาใช้ในโรงเรียน จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน จัดทำงบประมาณและทรัพยากรภายนอกเพื่อการบริหารจัดการภายในโรงเรียน และติดตามและประเมินผลการบริหารงบประมาณของโรงเรียน ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 5 รายการ ได้แก่ วางแผนในการจัดทำงบประมาณประจำปีของโรงเรียน จัดทำงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ตรวจสอบบัญชีงบดุลและการเงินทุกประเภทของโรงเรียน ดำเนินการและระดมเงินทุนสำหรับจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนของโรงเรียน และพิจารณาการจัดซื้อ จัดจ้าง วัสดุ ครุภัณฑ์ของโรงเรียน ตามลำดับ

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก 9 รายการ ได้แก่วางแผนพัฒนา ส่งเสริมคุณธรรมและวินัยของบุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถของบุคลากรเพื่อพัฒนาภูมิปัญญา ท้องถิ่นของชุมชน ประสานงานและอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยให้แก่แก่นักเรียน ครู และบุคลากรอื่น ๆ ของโรงเรียน จัดหาวิทยากรให้การอบรม เสริมความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรใน โรงเรียน จัดสวัสดิการเพื่อให้ขวัญกำลังใจยกย่อง เชิดชูเกียรติแก่ครู และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา กำกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน วางแผนสรรหาอัตรากำลังและบุคลากรเพื่อให้มีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการของโรงเรียน ดำเนินการอบรม สัมมนาบุคลากรในโรงเรียน และพิจารณาคัดเลือกบุคลากรเพื่อบรรจุแต่งตั้งตามความต้องการของโรงเรียน ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ ได้แก่ เสนอแนะพิจารณาความดีความชอบและเลื่อนตำแหน่งบุคลากรของโรงเรียน

3. ด้านการบริหารงานทั่วไป

ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา ด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมาก 9 รายการ ได้แก่ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดต้านภัยเอดส์ให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียนและชุมชนพัฒนาอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ให้การสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ฝึกฝีมือแรงงานให้แก่แก่นักเรียนและชุมชนในท้องถิ่น เป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารและชื่อเสียงของโรงเรียนต่อชุมชน กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผล การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมและประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ส่งเสริมการค้นคว้า จัดหาแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน ให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ อาคารสถานที่และสาธารณูปโภคของโรงเรียน และวางแผนจัดตั้งสมาคม องค์กรเพื่อช่วยเหลือการศึกษาของโรงเรียนและชุมชน ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ ได้แก่ วางแผนจัดระบบสารสนเทศและแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน

ตอนที่ 3 สรุปผลการประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1. ด้านวิชาการ

ชุมชนมีความยินดีบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนให้โรงเรียนและร่วมเป็นกรรมการพัฒนาหลักสูตรโดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยยินดีเป็นวิทยากรในการให้ความรู้และจะช่วยจัดอบรมฝึกอาชีพให้นักเรียน และต้องการร่วมจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการให้กับโรงเรียนโดยเฉพาะเรื่องคุณธรรม จริยธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนให้ครูสอนโดยวิธีการสมัยใหม่ และให้พัฒนาวิธีการสอนของครูตลอดเวลาโดยเน้นการอบรม

สัมมนา สร้างจิตสำนึกการเป็นครูที่ดีอย่างสม่ำเสมอ การมีส่วนร่วมด้านวิชาการจะทำให้ชุมชนมีความรู้เพิ่มมากขึ้นด้วย ชุมชนให้ความสำคัญเรื่องวิชาการเป็นอย่างมาก

2. ด้านงบประมาณ

ชุมชนเสนอว่าโรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารจัดการศึกษาซึ่งชุมชนยินดีร่วมบริจาคเงินเพื่อใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและเป็นสวัสดิการนักเรียนและครู โดยเฉพาะให้ทุนอาหารกลางวันและทุนการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชนขอรับทราบ การบริหารงบประมาณของโรงเรียนเพื่อเป็นการช่วยเหลือโรงเรียนให้มีความระมัดระวังในการบริหารงบประมาณและเสนอให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อหารายได้มาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนเช่น จัดเดินการกุศล จัดทอดผ้าป่าสามัคคี เป็นต้น

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

ชุมชนต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนเปิดกว้างทางความคิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชน และดำเนินการแก้ไขโดยเฉพาะต้องพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้เข้าใจและยอมรับการเข้ามามีส่วนร่วม และขอให้โรงเรียนประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้าใจถึงบทบาท หน้าที่ ของชุมชน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ชุมชนยินดีร่วมจัดกิจกรรมกับครูและผู้บริหารเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการบริหารให้ดีขึ้น อีกทั้งต้องการให้ขวัญและกำลังใจแก่ครู โดยยินดีให้ทุนจัดการอบรมและศึกษาดูงานแก่ครู อาจารย์และ เสนอให้โรงเรียนจริงจังกับการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ

4. ด้านการบริหารทั่วไป

ชุมชนยินดีสนับสนุนโรงเรียนในด้านสาธารณูปโภค ด้านเอกสาร และสารสนเทศเพื่อการประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน และช่วยปรับปรุง พัฒนาอาคารสถานที่ ตลอดจนการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ดีขึ้นชุมชนจะร่วมระหวังกดูแลนักเรียนเรื่องสิ่งเสพติดและแหล่งอบายมุขต่างๆที่อยู่ใกล้โรงเรียน ชุมชนเสนอให้โรงเรียนหาโอกาสประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับชุมชนให้มากยิ่งขึ้นโดยร่วมทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ถึงแม้จะมีอุปสรรคเรื่องเวลาว่างซึ่งไม่ค่อยตรงกันบ้างก็ตาม

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 มีประเด็นที่น่าสนใจ อภิปราย ดังนี้

1. ด้านวิชาการ จากผลการวิจัยปรากฏว่า ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 อยู่ในระดับมาก แสดงว่า ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการในห้องเรียนของตนเองให้ดีที่สุดโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของชุมชนเองให้ มีความรู้ความสามารถ เสริมสร้างสติปัญญา คุณธรรม และวัฒนธรรมของคนในชุมชนเพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอุทัย ดุลยเกษมและ อรศรี งามวิทยาพงศ์ (อ้างถึงใน ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. 2542 : 35) ที่กล่าวว่า การศึกษาในชุมชนเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิตของชุมชนโดยพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถพื้นฐานในการดำรงชีวิตและเลี้ยงชีพ ฝึกให้มีทักษะในการจัดการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชน รวมทั้งพัฒนาสติปัญญาของบุคคลในการคิดให้มีสำนึกทางจริยธรรม ความรู้ ความสามารถและคุณธรรม ด้านขององค์กรชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องนั้น โรงเรียนยังต้องการความร่วมมือจากองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ มาให้ความร่วมมือและสนับสนุนการบริหารจัดการด้านวิชาการอยู่มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชำนาญ รูปเล็ก (2530 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการสนับสนุนการศึกษาที่สมาคมผู้ปกครองและครูให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูและชุมชนมีความต้องการสนับสนุนการศึกษาด้านวิชาการอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในปัจจุบัน มองเห็นความสำคัญของงานวิชาการสูงมากดังที่ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 19) พบว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดในบรรดาหรือภารกิจทั้งหมดของโรงเรียน เพราะ งานวิชาการเป็นงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อตัวนักเรียนในทุก ๆ ด้านโดยตรง

การให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาด้านวิชาการนี้ ตรงกับงานวิจัยของ แสงเดือน ประพันธ์ (2537 : 59) ซึ่งได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารงานวิชาการของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสูงสุด เพราะถือว่า งานวิชาการคือ หัวใจของโรงเรียนงานวิชาการเป็นงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข สอดคล้องกับแนวคิดของอุทัย บุญประเสริฐ (2532 : 19) กล่าวว่า แผนงานเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งกับการทำงานที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ แผนงานวิชาการเป็นแผนงานที่มีความสำคัญระดับสุดยอดแผนงานอื่น ๆ เป็นแผนงานรองหรือเป็นแผนงานสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จทางวิชาการสอดคล้องกับไพฑูรย์ เจริญพันธ์วงศ์ (2529 : 104) กล่าวว่า หัวใจของการบริหารการศึกษาคือการบริหารด้านวิชาการหรืองานด้านการเรียนการสอนซึ่งผู้บริหารต้องตระหนักและให้ความสนใจอย่างจริงจัง

2. ด้านงบประมาณ จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 มีความต้องการในระดับมาก แต่น้อยกว่าด้านอื่น ๆ เพราะสภาพของชุมชนแต่ละแห่งมีกำลังสนับสนุนแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจและกำลังทรัพยากรของชุมชนเอง โดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ชุมชนเห็นว่า เป็นภาระและหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่บุคลากรของชุมชนอยู่แล้ว ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 43 ที่กำหนดว่า ให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อาจเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชนขาดความสนใจด้านงบประมาณ

ถึงแม้ว่าชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาทางด้านงบประมาณจะอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงถึงชุมชนเองต้องการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมแบ่งเบาภาระของโรงเรียนแต่หากเป็นค่าใช้จ่ายรายการที่ต้องใช้งบประมาณมาก ๆ เช่น ด้านครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ นั้น ต้องใช้งบประมาณมากจึงมีข้อจำกัดหลายประการ จากผลการวิจัยจึงอยู่ในเกณฑ์ที่น้อยกว่าด้านอื่นนั้น ข้อจำกัดประการหนึ่งเป็นผลเกี่ยวเนื่องด้วยงบประมาณของหน่วยงานและองค์กรที่ช่วยเหลือแต่ละโรงเรียนอยู่นั้นมีจำกัด ซึ่งตรงกับงานวิจัยของชานาญ รูปเล็ก (2530 : 164) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการศึกษาที่สมาคมผู้ปกครองและครูให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า งบประมาณของสมาคมผู้ปกครองและครูมีจำกัด การที่จะเข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนด้านครุภัณฑ์ อาคารสถานที่นั้น ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางครั้งไม่สามารถทำได้ และปัจจุบันรัฐก็ให้ความสนับสนุนด้านครุภัณฑ์อาคารสถานที่อยู่แล้ว สมาคมผู้ปกครองและครูควรจะเป็นผู้สนับสนุนให้เพียงบางส่วนก็คงเพียงพอ การช่วยเหลือโรงเรียนในด้านงบประมาณ แม้ว่าจะเป็นไปในรูปแบบของการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริจาคเงิน วัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน ดังที่ สัมพันธ์ อุปลา (2541 : 130) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สรุปไว้ว่า ชุมชนเข้ามาร่วมบริจาค เงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ แรงงาน สนับสนุนโรงเรียนซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับโรงเรียน

จากแนวคิดดังกล่าว ความต้องการของชุมชนด้านงบประมาณในแต่ละแห่ง ปรากฏว่าชุมชนส่วนใหญ่ยังต้องการให้รัฐเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณให้เป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเสนห์ จามริก (อ้างถึงในสัมพันธ์ อุปลา 2541 : 131) กล่าวว่า ถ้าจะเริ่มให้ชุมชนมีส่วนร่วมควรจะต้องปรับปรุงโครงสร้างภาษี ให้ท้องถิ่นมีกำลังทรัพยากร กำลังเงินดีขึ้น ปรับระบบโรงเรียนให้ผูกพันกับชีวิตของชุมชนให้มากขึ้นและจะต้องจัดสรรกำลังงบประมาณให้โรงเรียนให้มากขึ้น

3. ด้านการบริหารงานบุคคล จากผลการวิจัยปรากฏว่าความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขต รัตนโกสินทร์ 1 อยู่ในระดับต้องการมาก ซึ่งสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2544 ในความหมายของ การพัฒนาคน หมายถึง การพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของคนให้มีความสามารถในการคิด ริเริ่ม สร้างสรรค์ ที่จะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนและประเทศชาติ

โดยเฉพาะด้านความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและวินัยของบุคลากรในโรงเรียน สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) โดยแนวทางการดำเนินการตามแผนงานส่งเสริมสมรรถนะและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ทางการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสรรหาและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ทางการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (เอกสารสำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 30) ชุมชนต้องการขวัญและกำลังใจจากบุคลากรโดยร่วมจัดอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนและให้ทุนศึกษาดูงานเพื่อปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน

ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการบริหารบุคลากรของโรงเรียนนั้น ปัจจุบันนี้พบว่า ชุมชนให้ความสนใจอยู่ในระดับมาก เพราะบุคลากรของโรงเรียนเป็นกำลังสำคัญที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษา และความเกี่ยวข้องผูกพันของคนในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับชูชาติ พ่วงสมจิตร์ (2540 : 28) เรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีผู้บริหารโรงเรียนและครูเป็นคนท้องที่และการมีครูเก่าหรือศิษย์เก่าปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่ยืนยันว่าบุคลากรของโรงเรียน มีความเกี่ยวข้องผูกพันกับชุมชน หรือบุคลากรที่อยู่อาศัยในชุมชนเป็นเวลานาน ช่วยให้โรงเรียนและชุมชนทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น

ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการบริหารงานบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดความเคลื่อนไหวของการบริหารโรงเรียนไปในทิศทางที่ชุมชนต้องการ ตรงกับแนวคิดในปัจจุบันที่ต้องการให้ชุมชนเข้ามาดูแลการศึกษาระดับพื้นฐานอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องใช้วิธีพัฒนาบุคลากรที่อยู่ในตำแหน่งให้มีความรู้ความสามารถและทัศนคติที่เหมาะสมกับการทำงานร่วมกับชุมชนหรือมีระบบที่ยืดหยุ่นให้บุคลากรที่เหมาะสมมาปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับภูมิสำเนามากขึ้นเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับชุมชนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพด้านการบริหารงานบุคคล ตรงตามความต้องการของชุมชนมากขึ้นซึ่งตรงกับแนวคิดของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข อ้างถึงใน ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : 23) กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาการบริหารว่า เป็นผลที่เกี่ยวข้องกับ

การปฏิบัติตามระเบียบราชการหรือองค์การพัฒนาเอกชน ควรนำมาใช้ให้มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติพอสมควรเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ค่อนข้างเป็นอิสระและไม่ผูกพันกับระเบียบราชการมากเกินไป

4. ด้านการบริหารทั่วไป จากผลการวิจัยปรากฏว่าความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1 อยู่ในระดับมาก อาทิ เรื่องการสนับสนุนโรงเรียนในด้านสาธารณูปโภค ด้านเอกสาร และสารสนเทศเพื่อการประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนจะช่วยปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เรื่องสิ่งเสพติดและแหล่งอบายมุข ชุมชนยังได้เสนอให้โรงเรียนหาโอกาสพบปะกับชุมชนบ่อย ๆ จากข้อเสนอแนะของชุมชนทำให้ทราบว่าชุมชนมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในด้านการบริหารจัดการศึกษาภายในของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าว สอดคล้องกับคำกล่าวของ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : 22-23) พบว่า การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ได้รับจากบุคคลภายนอกเพื่อกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นบรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนา ถือว่าการมีส่วนร่วมเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาอย่างหนึ่งการที่ชุมชนแสดงเจตน์จำนงเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนในชุมชนของตนเองแสดงถึงความรับผิดชอบของชุมชนในระดับมากนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 267) เรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน จัดเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 4 กลุ่ม คือ มีส่วนในการร่วมคิดและตัดสินใจ ได้แก่ การมาประชุมกับโรงเรียน เป็นต้น มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและร่วมดำเนินงาน ได้แก่ การบริจาคเงิน วัสดุ สิ่งของและการช่วยหาทรัพยากรให้กับโรงเรียน การมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน การช่วยดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน การช่วยประสานงานกับคนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ และ การเข้ามาให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและให้บริการด้านสาธารณูปโภค เป็นต้น มีส่วนร่วมควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน ได้แก่ การให้ข่าวสารที่เป็น การสะท้อนภาพการทำงานของโรงเรียน เป็นต้น และประการสุดท้ายคือ การมีส่วนร่วมรับบริการ และรับประโยชน์จากโรงเรียน โดยการเข้ามาใช้บริการของโรงเรียน เป็นต้น

จากบทสรุปดังกล่าว พบว่า ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในด้านการให้ความร่วมมือพัฒนา ช่วยเหลือทางโรงเรียน หากโรงเรียนเข้าไปประสานงานหรือเห็นว่าชุมชนมีความสำคัญต่อทางโรงเรียน ด้วยเหตุผลที่ว่า ชุมชนเองก็มีส่วนได้รับบริการจากทางโรงเรียน เช่นเดียวกับที่โรงเรียนเองต้องพึ่งพาชุมชน หากทั้งโรงเรียนและชุมชนมีความเป็นหนึ่งเดียวกันย่อมนำพาโรงเรียนและท้องถิ่นของตนก้าวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศชาติ นั่นคือ การพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถ จนถึงขั้นประกอบอาชีพได้ ย่อมนำมาซึ่งความเข้มแข็งและประสิทธิภาพของชุมชนและท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

จากการวิจัยความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาอยู่ในระดับ
มากทุกด้าน ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ด้านวิชาการ

1. โรงเรียนควรให้ความร่วมมือจากชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการ
เรียนการสอนของนักเรียนและครู - อาจารย์
2. โรงเรียนควรมหาโอกาสเชิญผู้นำชุมชนมาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียนและ
ครู - อาจารย์ โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ
3. โรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปในทิศทาง
เดียวกันเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้สนองพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542 (มาตรา 8 และมาตรา 39)

ด้านงบประมาณ

1. โรงเรียนควรขอความสนับสนุนด้านงบประมาณและอุปกรณ์การเรียนการสอนจาก
ชุมชนโดยจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน เช่น เดินการกุศล การทอดผ้าป่า
สามัคคี เป็นต้น

ด้านการบริหารงานบุคคล

1. ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรของโรงเรียนต้องใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นและ
ข้อเสนอแนะของชุมชนโดยเฉพาะเรื่อง การบริหารโรงเรียนและการเรียน การสอนของครูใน
โรงเรียน

ด้านการบริหารทั่วไป

1. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้บริการด้านอาคารสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมที่
เป็นสาธารณประโยชน์ เป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการ
การศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ อุปสรรค ปัญหาของชุมชน
ในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ทั่วประเทศ
3. ควรมีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน
ทั้งจากรัฐและทุกองค์กรในสังคมมาใช้บริหารจัดการศึกษาทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 58 ,59 ,60)

บรรณานุกรม

- กลุ่มวิจัยและประเมินคุณภาพการศึกษา. รวมบทความเชิงวิชาการ เรื่อง การบริหารโดยใช้
โรงเรียนเป็นฐาน SBM. กรุงเทพมหานคร : กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา,
2544. กองการมัธยมศึกษา, กรมสามัญศึกษา. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหาร.
กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, 2536.
- _____ แนวดำเนินงานโรงเรียนสหวิทยาเขต กรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
กรมสามัญศึกษา, 2541.
- _____ เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2539. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2539.
- _____ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,
2542.
- _____ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2544.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8
(พ.ศ. 2540 - 2544). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, 2535.
- คมสัน ศรีมานะศักดิ์. การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการ
ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537.
- คำตัน เดชผล. “โรงเรียนและชุมชนพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน”, ใน การศึกษาในวิถีชุมชนรูป
แบบและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โครงการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของ
โรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
2540.
- จำนงค์ แจ่มจันทรวงศ์และคณะ คู่มือการสอบ : การปฏิบัติราชการยุคใหม่.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร, 2543.
- จุลศักดิ์ มิทรวงศ์. “ท้องถิ่นสัมพันธ์ : หลักสูตรท้องถิ่นแบบองค์รวม”, ใน การศึกษาในวิถี
ชีวิตชุมชนรูปแบบและการปฏิบัติ กรุงเทพมหานคร : โครงการศึกษารูปแบบการมี
ส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ, 2540.

- ชัยวัฒน์ เรืองวานิชกุล. ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการของอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. การปฏิวัติหลักสูตรการศึกษาไทย : จากแท่งหลักสูตรสู่มณฑลของการเรียนรู้รอบอย่างมีบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย, 2541.
- ชำนาญ รูปเล็ก. การสนับสนุนทางการศึกษาที่สมาคมผู้ปกครองและครูให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ดิลก พัฒนวิชัยโชติ. “การบริหารงานอาคารสถานที่” ใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารประกอบ การบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง, 2536.
- นิพนธ์ กินาวงศ์. หลักเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์แฉด, 2533
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2534.
- บัญชา แก้วส่อง. รูปแบบทางสังคมวิทยาสำหรับการอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.
- บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์. การศึกษาการบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2529.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. ร่างกฎหมายหลักเพื่อการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2543.
- ประติษฐา จันทรไทย. การศึกษาและการปฏิบัติงานของสมาคมผู้ปกครองและครูในกิจกรรมโรงเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. โรงเรียนและชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง , มปป.(อึดสำเนา)
- ไพฑูรย์ เจริญพันธ์วงศ์. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์, 2529.

- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. “การจัดการศึกษาในชุมชน”, มติชนรายวัน. วันอาทิตย์ที่ 4 มกราคม 2541. หน้า 10
- ภิญโญ สาธร. หลักบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา , 2526.
- มัย สุขเอี่ยม. รูปแบบการวางแผนการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร , 2535.
- มุนีดิน สมอุ้นจารย์. สมรรถภาพด้านความรู้ ปัญหาความต้องการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น . วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2532.
- ล้วนและอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
- วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร และ สุพิชญา ธีระกุล. การบริหารโรงเรียนและการนิเทศ. กรุงเทพมหานคร : ชนิษฐาการพิมพ์, 2523.
- วิจิตร ศรีสะอ้าน. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาหลักและระบบการบริหารการศึกษา เล่ม 1 หน่วยที่ 15. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2523.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542.
- ศึกษาธิการ,กระทรวง. แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2539 – 2550 . กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2538.
- สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2525.
- สมยศ นาวิการ. การบริหารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. ความรู้พื้นฐานสำหรับการประเมินโครงการทางการศึกษาในรวมบทความทาง การประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สัมพันธ์ อุปลา. การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.

- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม .. ร่างเอกสารแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวง , 2544.
- สุนทร ชอบทำดี. บทบาทของคณะกรรมการการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สุพิชญา อีระกุล. เอกสารประกอบการเรียนวิชาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. พิษณุโลก : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2521.
- เสริมวิทย์ ศุภเมธี. การบริหารกิจกรรมนักเรียน. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2531.
- เสริมศักดิ์ วิสาลาภรณ์.และคณะ. การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2541.
- แสงเดือน ประพันธ์. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537.
- อาคม จันทสุนทร และคณะ. การวางแผนและการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2537.
- อุทัย ดุลยเกษมและอรศรี งามวิทยาพงศ์. กรอบความคิดและข้อเสนอแนะการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษากับระบบชุมชน. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.
- อุทัย บุญประเสริฐ. การวางแผนการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- _____ การศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.
- อุบล บุญชรินทร์. การศึกษาความต้องการในการสนับสนุนทางการศึกษาของสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

Assessment of School – Base Management. 1996.

[http : // www.gsc.utah.edu/edAdm/Galvin//Malogakr.html](http://www.gsc.utah.edu/edAdm/Galvin//Malogakr.html).

Bruce, Elkins Louis. **The Role of the Elementary Principal in School – Community Relations.** Dissertation Abstracts, Vol.32, No.11 February 1972 : 6026 – A.

Cheng, Yin Cheong. **School Effectiveness and School – Base Mangement ; a Mechanism for Development.** Washington,D.c. : The Falmer Press. 1996.

David , J.L. **Synthesis of Research on School Base Mangement.** Educational Leadership. 1989 . 46 (8) , 45-53.

Florida Department of Education. **Strategies for School Base Mangement .** 1998.
[http : // www.osi.fsu.edu/waveseries/htmlversions/wave9.html](http://www.osi.fsu.edu/waveseries/htmlversions/wave9.html).

Herman, J, and Herman, J. **Rational for and Advantages of School Base Mangement.**
[http : // www.ulberta.ca/nljp/website/hermana3.html](http://www.ulberta.ca/nljp/website/hermana3.html).

Hoy, Wayne K. and Miskel.Cecil. **Educational Administration : Theory,Research and Practice.** New York :Mcgraw – Hill. 1991.

Jacobson, Paul B., and Others. **The Effective School Principal.** 2 nd ed.
New Jersey : Englewood Cliffs. 1963.

John W. Best. **Research in Education.** New Jersey : Englewood Cliffs,
Prentice – Hall, 1970.

Mkhize Thulani. **The Leadership Role of Black Community School Principles in South Africa.** Dissertation Abstracts International Vol.42, No. 8, 1982.

Mye, Dorothy and Stonehill, Robert. **School – Base Mangement.**
[http : // www.ed.gov/OR/ConsumerGuides/baseman.html](http://www.ed.gov/OR/ConsumerGuides/baseman.html).

Shaposka, Harry Melvin. **Community Involvement, Economic Status, and The quality of school life : A multi – site case study of school districts in The Monvalley education consortium (Pennsylvania).** Education Administration, University of Pittsburgh, 1997.

Stoops Emery, and Rafferty, M.L.,Jr. **Practices and Trends in School Adminstration.**
New York : Gim Company. 1961.

Sumption, Merle R. **School Community Relations : A New Approach.** New York :
McGraw – Hill. 1966.

Wohlstetter, Priscilla. **Getting School – Base Mangement.** Right. Phi Delta Kappan .
1995. 77(1)(September 1995), 22 – 25.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลาง สหวิทยาเขตรัตนโกสินทร์ 1

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และ ด้านการบริหารทั่วไป

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด สำหรับแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

กรุณาตอบตามความเป็นจริง เพราะข้อมูลที่ตรงกับความจริงจะช่วยให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความถูกต้อง ผู้วิจัยถือว่าคำตอบของท่านเป็นการเสนอผลการวิจัยซึ่งจะเป็นไปในรูปส่วนรวมไม่มีผลกระทบต่อนานแต่ประการใด

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

1. สถานภาพของผู้ตอบ

1.1 ☐ กรรมการสถานศึกษา

1.2 ☐ ผู้ปกครองนักเรียน

1.3 ☐ ผู้แทนองค์กรของรัฐ

1.4 ☐ ผู้แทนองค์กรเอกชน

1.5 ☐ ผู้แทนสถาบันทางศาสนา

1.6 ☐ ผู้แทนครู

1.7 ☐ ผู้แทนสถานประกอบการ

1.8 ☐ ผู้แทนสถาบันสังคมอื่น ๆ

2. วุฒิการศึกษา

2.1 ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

2.2 ☐ ปริญญาตรี

2.3 ☐ ปริญญาโท

2.4 ☐ ปริญญาเอก

3. อาชีพ

3.1 ☐ รับราชการ

3.2 ☐ รับจ้าง

3.3 ☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว

3.4 ☐ พนักงานบริษัท / ห้างร้าน

4. รายได้ต่อเดือน

5.1 ☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท

5.2 ☐ 5,001 - 10,000 บาท

5.3 ☐ 10,001 - 20,000 บาท

5.4 ☐ มากกว่า 20,000 บาท

ตอนที่ 2 ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านต่างๆ รวม 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

คำแนะนำ ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด โปรดเขียนเครื่องหมาย / ให้ตรงกับช่องความต้องการของท่านในทุกข้อคำถาม

ข้อคำถาม	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ก. ด้านวิชาการ - วางแผนกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน - สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนางานวิชาการ - วางแผนการรับนักเรียน และ ปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ - สร้างหลักสูตรให้เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นมากที่สุด - จัดหาและเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน - ส่งเสริมผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนของนักเรียน - จัดสอนซ่อมเสริม สอนพิเศษ และ ฝึกอาชีพให้นักเรียน - ส่งเสริมให้ครู อาจารย์เข้ารับการอบรมโครงการต่างๆ และ ผลิตสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน - ทำการวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน - ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพเป็นจริงโดยเน้นการตรวจผลงานนักเรียน					

ข้อคำถาม	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ข. ด้านงบประมาณ 1. วางแผนในการจัดทำงบประมาณประจำปีของโรงเรียน 2. จัดหางบประมาณเพื่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน 3. วางระบบเครือข่ายการจัดหางบประมาณให้เป็นสากลโดยนำระบบ LAN มาใช้ในโรงเรียน 4. จัดหางบประมาณ และทรัพยากรภายนอกเพื่อการบริหารจัดการภายในโรงเรียน 5. พิจารณาการจัดซื้อ จัดจ้าง วัสดุ ครุภัณฑ์ของโรงเรียน 6. จัดหาและให้ทุนเพื่อสวัสดิการแก่ ครูอาจารย์ นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน 7. จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ของโรงเรียน 8. ดำเนินการและระดมเงินทุนสำหรับจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนของโรงเรียน 9. ตรวจสอบบัญชี งบดุล และการเงินทุกประเภทของโรงเรียน 10. ติดตามและประเมินผลการบริหารงบประมาณของโรงเรียน					

ข้อคำถาม	ระดับความต้องการการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ค. ด้านการบริหารงานบุคคล 1. วางแผนสรรหาอัตรากำลังและบุคลากรเพื่อให้มีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการของโรงเรียน 2. วางแผนพัฒนา ส่งเสริมคุณธรรม และวินัยของบุคลากรในโรงเรียน 3. พิจารณา คัดเลือกบุคลากรเพื่อบรรจุ แต่งตั้งตามความต้องการของโรงเรียน 4. ดำเนินการอบรม สัมมนาบุคลากรในโรงเรียน 5. จัดสวัสดิการเพื่อให้ขวัญกำลังใจ ยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครู และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา 6. ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถของบุคลากร เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน 7. เสนอแนะพิจารณาความดี ความชอบ และเลื่อนตำแหน่งบุคลากรของโรงเรียน 8. จัดหาวิทยากรให้การอบรม เสริมความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน 9. ประสานงานและอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยแก่นักเรียน ครู และบุคลากรอื่นๆ ของโรงเรียน 10. กำกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน					

ข้อคำถาม	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ง. ด้านการบริหารทั่วไป 1. วางแผนจัดตั้งสมาคม องค์การเพื่อช่วยเหลือการศึกษาของโรงเรียนและชุมชน 2. วางแผนจัดระบบสารสนเทศและแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน 3. จัดกิจกรรมส่งเสริมและประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน 4. ให้การสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ฝึกฝีมือแรงงานให้แก่นักเรียนและชุมชนในท้องถิ่น 5. ดำเนินการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด ด้านภัยเอดส์ให้แก่นักเรียนในโรงเรียนและชุมชน 6. พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้อำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน 7. เป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข่าวสารและชื่อเสียงของโรงเรียนต่อชุมชน 8. ให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ อาคารสถานที่ และสาธารณูปโภคของโรงเรียน 9. ส่งเสริมการค้นคว้า จัดหาแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษแก่นักเรียนและชุมชน 10. กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน					

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด สำหรับให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านในเรื่องต่อไปนี้

1. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยวิธีใดบ้าง

[illegible]

2. ท่านคิดว่ามีสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและโรงเรียนจะได้รับจากการที่ท่านมี ส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา

3. ท่านคิดว่าปัญหาของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีอะไรบ้าง

[illegible]

ความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือ

ก. ด้านวิชาการ

☐

เหมาะสม

☐

แก้ไข

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ข. ด้านงบประมาณ

☐

เหมาะสม

☐

แก้ไข

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ค. ด้านบริหารงานบุคคล

☐

เหมาะสม

☐

แก้ไข

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ง. ด้านการบริหารงานทั่วไป

☐

เหมาะสม

☐

แก้ไข

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือสำหรับการวิจัย

1. รศ.สุรัชย์ ประเสริฐสรวย รองคณะบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. นายสายัณห์ รุ่งป่าสัก ผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 9 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
3. นางศรีลักษณ์ มาโกมล อาจารย์ 3 ระดับ 9 ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นาย นาวี ยั่งยืน
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2497
สถานที่เกิด	อำเภอแกลง จังหวัด ระยอง
การศึกษา	- โรงเรียนแกลง “ วิทยสถาวร ” อำเภอแกลง จังหวัด ระยอง - โรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์ กรุงเทพมหานคร - มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
ประวัติรับราชการ	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนทวีธาภิเศก กรุงเทพมหานคร อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนแกลง “ วิทยสถาวร ” จังหวัด ระยอง อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนบางพลีราษฎร์บำรุง จังหวัด สมุทรปราการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดพุทธบูชา กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนเบญจมราชูทิศ กรุงเทพมหานคร

สถานภาพครอบครัว

สมรสกับนางสินีภรณ์ ยั่งยืน อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนสตรีวิทยา กรุงเทพมหานคร มีบุตร 2 คน คือ เกสัชกรหญิง ภรณ์วีณา ยั่งยืน ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข และ นายสวินต ยั่งยืน นักศึกษาปีที่ 2 คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร